

TRIBUNA

dobro jutro, univerza!

TRIBUNA – študentski list

Ljubljana, 2. oktobra 1975, številka 2, letnik XXV, Cena 2 din

Pa jo imamo! Novo slovensko univerzo. Po sprejetju novega zakona o visokem šolstvu, v katerem je določeno, da se morajo visokošolske temeljne in delovne organizacije združevati v univerzo, sta zbor združenega dela in zbor občin skupščine SR Slovenije 2. julija 1975 sprejela Odlok o potrditvi samoupravnega sporazuma o združitvi v univerzo v Mariboru. 3. julija 1975 je svet združenja na redni seji, ki je bila tokrat izjemoma v sindikalni dvorani OZD Impol v Slovenski Bistrici, ugotovil, da je z odlokom skupščine SR Slovenije Univerza v Mariboru pravno veljavno ustanovljena ter je ob 10.55 sprejel sklep o njeni razglasitvi.

A pot do nove slovenske univerze ni bila niti lahka niti kratka.

NEUSPELI POSKUSI V PRETEKLOSTI

Maribor, metropola severovzhodne Slovenije, ki šteje danes 120.000 prebivalcev, je dolga stoletja živel v senci nemškega Gradca. Leta 1752 je postal Maribor sedež okrožja za pokrajino med Muro in Dravo, leta 1850 pa sedež okrožja za pokrajino med Muro in Savo. S cestno zvezo Dunaj–Trst in južno železnico Dunaj–Maribor–Ljubljana–Trst ter z drugimi, kasneje zgrajenimi železnicami v 19. stoletju se je Maribor odprl proti vzhodu in zahodu ter postal pomembno gospodarsko središče.

V kulturnem pogledu se je pred Mariborom razvila njegova okolica. Že v začetku 17. stoletja so v falskem gradu benediktinci organizirali neke vrste visokošolsko šolo za redovnike. V Rušah pa je župnik J. Kozina že leta 1645 ustanovil vsakomur dostopno srednjo šolo, medtem ko je Maribor dobil svojo prvo gimnazijo šele leta 1758.

V začetku 19. stoletja se je začela akcija za možnost filozofskega študija v Mariboru. Žal je ideja propadla, slovenski del Štajerske pa je tako ostal še naprej navezan na nemški Gradec. A. M. Slomšku je končno uspelo, da je prenesel sedež lavantinske škofije iz Sent Andraža v Maribor. 14. oktobra 1859 je bilo slovesno odprto slovensko bogoslovje v Mariboru. S tem pa je dobilo mesto prvi visokošolski zavod, ki je postal pomembno žarišče slovenske narodnostne kulturne in znanstvene misli na slovenskem Štajerskem.

Med obema vojnama je uspelo Mariboru razviti le nekaj srednjih šol, kar je glede na tedanjo zgodovinsko situacijo povsem razumljivo, saj se je morala celo Ljubljana kot narodno središče vztrajno boriti, da je ohranila in razvila slovensko univerzo.

USTANOVITEV IN RAZVOJ VISOKOŠOLSKEGA SREDIŠČA V MARIBORU

Nova socialistična Jugoslavija je odprla v Mariboru dotlej neslutene možnosti razvoja. Kaj kmalu po osvoboditvi se je Maribor razvil v najmočnejše industrijsko mesto v Sloveniji in se vzpel med prve v Jugoslaviji. Z leti pa je svoje vodilno mesto polagoma izgubljal, druga mesta so ga prehitela, čeprav zaposluje nad 65.000 delavcev, od tega nad 30.000 v industriji.

Posebnosti razvoja severovzhodne Slovenije in Maribora so prispevale, da so ti predeli v gospodarskem razvoju bistveno zaostali, Maribor pa je dobil vzdevek „metropola nerazvitosti“. Eden najpomembnejših vzrokov zaostajanja v razvoju je bilo nedvomno pomanjkanje strokovnih kadrov na vseh področjih. Dotok strokovnjakov z univerze v Ljubljani je bil minimalen in kadrovski deficit je postajal vse bolj kritičen.

Tako je leta 1959 v gospodarstvu manjkalo 1800 strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo, v višjih razredih osnovnih šol pa 1000 predmetnih učiteljev. Zato ni čudno, če se je iz gospodarstva vedno glasneje slišala zahteva, da je v Mariboru potrebno ustanoviti visokošolske zavode, ki bodo vzgajali strokovnjake ustreznih profilov.

Pobude iz Maribora so tedaj naletele pri izvršnem svetu in v skupščini LR Slovenije na polno podporo. V resoluciji zvezne skupščine o izobraževanju strokovnih kadrov iz leta 1960 so bile podane celovite zahteve o vsebinski reformi visokega šolstva in tako je v letih 1959–1961 nastalo več visokošolskih središč (Niš, Priština, Split), pa tudi Maribor je dobil pet višjih in eno visoko šolo (višja komercialna šola, višja tehniška šola, višja pravna šola, višja agronomska šola, tretletna višja stomatološka šola in pedagoška akademija kot 4-letna visoka šola).

Kot prvi visokošolski zavod v Mariboru, ki je prebil led avtonomizacije, je bila ustanovljena višja komercialna šola. Republiška skupščina je 2. julija 1959 sprejela zakon o ustanovitvi te šole, a brez navedbe kraja sedeža šole. Čeprav so

imeli v Ljubljani za šolo pripravljeno vse: učni program, učiteljske kadre, prostore, je izvršni svet s posebnim odlokom in na jezo mnogih določil sedež šole v Mariboru. Premagana je bila ozkost, vzvišenost in samozadovoljivost nekaterih – tudi zunaj Ljubljane je nastal visokošolski zavod.

Po sprejetju zakonov o ustanovitvah šol v Mariboru v letih 1959–1961 je skupščina LR Slovenije 25. maja 1961 sprejela sklep o ustanovitvi združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, ki je imelo do vključenih visokošolskih zavodov v Mariboru povsem podobne pravice in dolžnosti kot univerza do vključenih fakultet. Formiranje visokošolskega središča v Mariboru je bilo tako formalno zaključeno in začrtana je bila smer razvoja. Kasneje je združenje od občine Maribor prevzelo še ustanoviteljske pravice nad študijsko knjižnico, ki se je preimenovala v visokošolsko in študijsko knjižnico.

PODATKI NE LAŽEJO

Vpis v novoustanovljene zavode v Mariboru je pokazal, kako velik je bil interes za tvorstni študij in kako utemeljena je bila njihova ustanovitev. Že v drugem letu delovanja se je vpisalo 3130 študentov, od tega 842 rednih in 2288 izrednih. V naslednjih letih se je vpis povečeval, in tako je bilo v študijskem letu 1974/75 vpisanih kar 8161 rednih in izrednih študentov. Do danes pa se je vpisalo preko 47.000 študentov, od tega okrog 60 % izrednih.

Od vsega začetka so imeli visokošolski zavodi v Mariboru vseslovenski značaj, pa tudi socialna struktura študentov je relativno bolj ugodna kot v drugih središčih. Po večletnem povprečju jih je bilo med rednimi študenti 43,6 % iz družin delavcev v gospodarstvu, 25,5 % iz družin v družbenih službah, 8,8 % iz kmečkih družin in 8,5 % iz družin upokojencev.

Visok odstotek izrednih študentov je še danes posebna značilnost visokošolskih zavodov v Mariboru, kar dokazuje, da so šole videli izredni družbeni in socialni pomen izobraževanja ob delu. V preteklem letu je imelo šest (v mariborsko združenje vključenih) šol 33 sekcij in centrov za izredni študij, ki pokrivajo celotno ozemlje SR Slovenije (Maribor, Murska Sobota, Dravograd, Ravne, Ptuj, Slovenj Gradec, Velenje, Celje, Brežice, Novo mesto, Trbovlje, Ljubljana, Kranj, Postojna, Koper, Piran, Nova Gorica).

Število diplomantov narašča. Od ustanovitve do sedaj je dalo šest visokošolskih zavodov, vključenih v združenje, okrog 11.000 diplomantov, kar pomeni 28 % diplomantov od vseh, ki so jih od leta 1945 dali vsi visokošolski zavodi (sedaj jih je 26) v SR Sloveniji. Med dosedanjimi diplomanti je blizu 3000 ekonomistov, okrog 2200 tehniških inženjrov, 1400 predmetnih učiteljev, 600 inženjrov agronomije, 900 pravnikov in 2000 organizatorjev dela.

Diplomanti visokošolskih zavodov, vključenih v mariborsko združenje, so nedvomno pomemben prispevek k hitrejšemu razvoju celotne Slovenije, še posebej severovzhodne. Prav tako pomembno pa je tudi njihovo delo, saj so v svojih diplomskih nalogah mnogi obdelali praktične probleme iz svojega okolja ter poiskali rešitve zanje.

PETNAJST LET NAPOROV

Ob ustanovitvi je na naše visokošolske zavode prišla večina učiteljev iz gospodarstva. S seboj so prinesli dragocene izkušnje in praktična spoznanja, večina od njih pa ni bila seznanjena s pedagoškim delom, niti se niso dotlej ukvarjali s sistematičnim raziskovalnim delom. Mnogi so to kasneje nadomestili s trdim delom, ko so poleg redne delovne obveznosti še študirali in pridobivali magistrske in doktorske naslove. Vztrajali so na tem, da je treba pedagoški proces povezovati z raziskovalnim delom in rezultat tega je, da imamo sedaj na šolah 168 rednih in 79 pogodbenih učiteljev ter 69 rednih in 29 pogodbenih asistentov. Med rednimi učitelji je 50 doktorjev znanosti, 39 magistrstrov in specialistov, 37 učiteljev pripravlja doktorsko disertacijo, 29 pa jih študira tretjo stopnjo za dosego naziva magister. Pričakujemo lahko, da bo že letos med učitelji nad 55 in leta 1976 nad 70 doktorjev znanosti in 50 magistrstrov oziroma specialistov.

Eden temeljnih pogojev za nastanek in razvoj visokošolske dejavnosti so ustrezni in primerno opremljeni prostori. Začetek je bil v tem pogledu dokaj težek. Prostori so bili premajhni, stari, brez prave opreme in le s težavo so si šole pridobivale nujno potrebni življenjski prostor. Še danes je zadovoljivo opremljena le

visoka ekonomsko-komercialna šola, začeli so z gradnjo nove pedagoške akademije, medtem ko so ostale šole še zmeraj v starih, delno adaptiranih, a še vedno neustreznih prostorih. Razvoj šol za prihodnje obdobje nujno terja nove investicijske naložbe, sicer bo trpela kakovost pedagoško-raziskovalnega dela ali pa bo potrebno celo omejevati vpis.

A vera v nadaljnjo rast visokega šolstva v Mariboru vsekakor ostaja. Premagani napor in težave le še podžigajo želje in hotenja, usmerjene v prihodnost. V 15 letih so se potrdile besede pokojnega Borisa Kraigherja, ki je ob otvoritvi višje tehniške šole dejal: „Višja komercialna šola in višja tehniška šola pomenita zametek bodoče samostojne univerze v Mariboru“.

ZDRUŽENJE POSTANE UNIVERZA

Za ustanovitev univerze je bilo treba vložiti mnogo dela in truda. V 15 letih je mariborsko visoko šolstvo nedvomno dokazalo, da je dozorelo za vstop v novo obdobje, da si je zaslužilo univerzo. To kažejo podatki. Razvoja nekega področja in celotne republike si nikakor ne moremo zamisliti brez zadostnega števila strokovnjakov. Vse dosedaj opravljene analize kažejo, da v Sloveniji močno primanjkuje prav strokovnih kadrov, ki se šolajo na naših visokošolskih organizacijah. Dokazano je tudi, da univerzitetno središče v Ljubljani s sedanjimi zmogljivostmi te naloge ne more izpolniti. Nujno je torej treba razširiti in izpopolniti visokošolske zmogljivosti, če hočemo uresničiti plan dolgoročnega razvoja SR Slovenije, v katerem je zapisano: „Do leta 1985 bo višji in visokošolski študij postopoma zajel okoli četrtino prebivalstva med 29. in 24. letom starosti ... Slovenija naj bi do 1985. leta imela dvoje univerzitetnih središč po 12 do 15.000 študentov, pri čemer bomo upoštevali potrebe, načelo racionalnosti in smotno delitev dela. Razen v Ljubljani in v Mariboru naj bi v prihodnjem obdobju razvijali posamezne oblike visokošolskega izobraževanja tudi v drugih središčih.“

Podatki o številu in usposobljenosti učnih kadrov kažejo, da je bilo v Mariboru s trdim delom ustvarjeno solidno jedro učiteljev, ki se bo v prihodnjih letih brez dvoma še povečevalo. Ustvarjene so tudi osnovne materialne možnosti – učilnice, knjižnice, laboratoriji, študentski domovi. Resda povsod ne zadostujejo, a stiska s prostorom je problem v vseh visokošolskih središčih. Narašča tudi število vpisanih študentov, saj se vse več mladih, pa tudi že zaposlenih ljudi odloča za nadaljnji študij.

Samoupravni organi združenja vključno s študenti so po teh ugotovitvah že leta 1972 začeli pripravljati prenosno združenja v novo slovensko univerzo. Izdelani so bili razvojni načrti in projekti, usmerjeni v zagotovitev univerze, pedagoško znanstveni in drugi delavci ter študentje pa so bili pripravljani prevzeti nalogo organizirati univerzo.

Razvojni programi so bili dobro in progresivno zastavljeni, tako da jih ni bilo treba spreminjati, saj so kasneje sprejeti sklepi X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS, ustava in zakon o visokem šolstvu samo potrdili pravilno zasnovanost načrtov. Treba jih bo le še dopolnjevati. Vsi ti dokumenti, ki so dali smernice za reformo celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema in še posebej visokega šolstva, mariborskega visokega šolstva niso našli nepriljubljenega. Nasprotno. Učitelji in študentje so se že dolgo zavedali, da je to nujnost razvoja in napredka. Zato je bil tudi samoupravni sporazum o združitvi v univerzo v Mariboru lahko sprejet in podpisan v rekordnem času.

S tem da se je združenje mariborskih visokošolskih zavodov preimenovalo v univerzo, se ni dogodilo nič nepričakovanega. Ta kvaliteten preskok je samo nujna posledica in kontinuiteta 15-letnega dela in rasti visokošolskega središča.

Morali pa bomo napeti vse svoje moči in strniti naše napore, da bo nova slovenska univerza zares socialistično samoupravno organizirana. Da bo vzgajala strokovnjake, ki se bodo poleg strokovnega dela borili tudi za boljši jutri. Univerza mora postati nosilec in žarišče naprednih idej, le takšna bo vredna petnajstih let vložene dela in naporov.

MIK REBERNIK

OPOMBA: Pri obdelavi tega zapisa sem dobil podatke iz publikacije, izdane ob ustanovitvi univerze, ter iz razvojnih in raziskovalnih projektov Združenja MVZ.

Kolegom z mariborske Katedre se zahvaljujemo za posredovanje izčrpnega poročila o zgodovinskem razvoju in preraščanju mariborskih visokošolskih zavodov v Univerzo Maribor.

UREDNIŠTVO

fotoreportaža

NEKAJ INFORMACIJ O ŠTIPENDIRANJU

OB ZBOROVANJU PROTI USMRTITVAM V ŠPANIJI

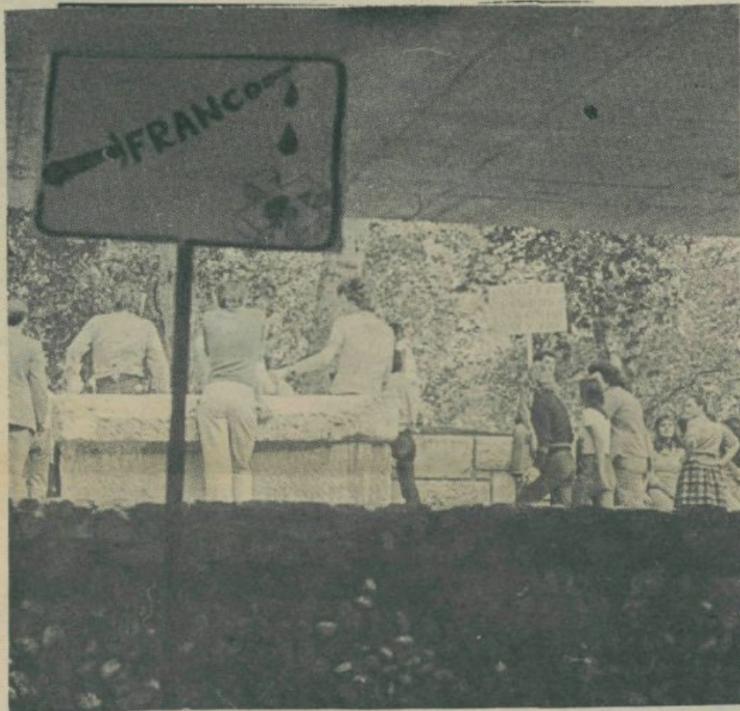
Sredstva množičnega obveščanja so že na kratko poročala o protestnem mitingu, ki ga je v ponedeljek organizirala ZSMS Ljubljane. Organizatorji so opravili svojo dolžnost, RTV in časopisi so opravili svojo dolžnost, svet ve, da so tudi Ljubljana ogorčeni nad zločinom španskih fašistov.

Iz sredine zbrane množice, nekje v parku Zvezde, pa je bil videz zborovanja precej bledejši kot s govorniškega balkona. "Zbrani občani" so bili večinoma z direktivo prignani dijaki ljubljanskih srednjih in osnovnih šol. Spraševanje je pokazalo, da mnogim od njih sploh ni jasno, proti čemu protestirajo. Tisti, ki so nosili transparent "Svoboda narodom Španije" teh narodov niso znali naštetih; vprašano pa se tudi lahko, kakšno zvezo so imeli s zborovanjem napisal "Delu čast in oblast" ali "Živele X s Titom na čelu". Do sredine Zvezde se govornikov ni čisto nič elišalo in dobršen del udeležencev je mislil, da se zborovanje še ni začelo, ko ga je bilo že konec.

Ob tem se vsiljuje vtis, ko da je bilo zborovanje sklicano le zato, da bi organizatorji "pred javnostjo" izpričali svojo naprednost in človekoljubje. Tak vtis je gotovo napačen, saj je bil nad početjem Francovega režima zares ogorčen in pretresen vsak, ki količikaj pozna špansko zgodovino. Vendar bi nas moral še bolj pretresti način, kako so novice o usmrtitvi borcev za svobodo lansirala burbozna sredstva "obveščanj" (navajam primer radia Luxembourg, ker ga posluša mnogo mladih, drzem pa si napovedati, da bo enako ravnala Antena): sdržrajo jo v dveh stevkih, sledi pa novice o najnovejšem škandalu na liniji Burton/Taylor, brez prekinitve.

Namen zborovanja bi bil dosežen, če bi bila razločno prekinjena ta enodimenzionalnost, to poverzno preračunano izravnavanje največje tragike z najobičajnejšimi puhlostmi, katerega edini namen je stopitev vsakega ogorčenja. Rutinski miting po ustaljenem kopitu (resda je bilo časa malo, toda...) take prekinitve ne more doseči. In vendar bi organizatorji to lahko storili, če bi dali duška svojemu ogorčenju tako, da bi ga takoj prenesli na širši krog mladih č mnogim bi bilo treba šele razločiti ozadje usmrtitev). Dogodkov potem seveda ne bi bilo mogoče natančno predvideti, zato pa bi bilo ogorčenje vseh ljudi globlje in trajnejše (kar se tiče morebitnega vandalizma posameznikov, bi morala imeti ZSMS toliko zaupanja vase, da bi to možnost vnapraj odvrnila).

Jože Vogrinc

konstituiranje visokošolskih OZD in univerze

Zakon o visokem šolstvu, ki ga je sprejela Skupščina SRS konec aprila, med drugim določa, da morajo biti vsa opravila v zvezi s konstituiranjem visokošolskih OZD in Univerze končana najkasneje do 21. novembra letos. To predvsem pomeni, da morajo visokošolske delovne in temeljne organizacije... v tem času uskladiti z novim zakonom svojo dejavnost oz. samoupravne sporazume o združitvi in svoje statute.

Za študente so neposredno gotovo najbolj zanimivi fakultetni statute, v katerih se mora konkretizirati z novim zakonom zagotovljeni enakopravni položaj študentov v visokem šolstvu.

Delovne skupine študentov in delavcev morajo takoj pripraviti osnutke statutov, OO ZSMS pa morajo do 20. oktobra pripraviti zbere, na katerih bomo študentje razpravljali o osnutkih.

Delovno telo, ki pripravi osnutek statuta, pripravi tudi predlog besedila statuta, ki ga dokončno oblikuje svet FOZD. Opredeljejo ga na zborih delavcev in študentov (predvidoma v začetku oktobra), soglasje pa da skupščina SRS.

Tako, opisali smo mehanizem. V prihodnji številki pa bomo spregovorili o poteku ta dejavnosti na fakultetah ter angažiranosti študentov v njej.

uredn.

TISKARSKI ŠKART IN TRIBUNA

V kolofonu prejšnje številke Tribune nismo nič zapisali, da jo je pomagal urediti Tiskarski Škrat, ta dolgoletni sodelavec našega lista. Poglejmo si njegove glavne zasluge:

— na prvi strani je v naslovu letošnji letnik Tribune pomladil s XXV na V,

— na zadnji, osmi strani, je zamolčal, da je avtorica pesniških tekstov Majda Kne,

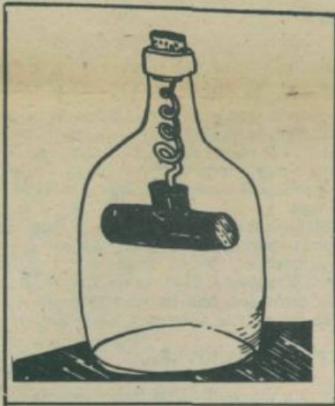
— šaril je po natiskanih tekstih in meni nič tebi nič zamenjal, izpuščal in dodajal črke; v prvem stavku sedme Benjaminove teze je dolino lelekov (T. Škrat, pojdi v NUK in poglej v Srbohrvatsko-slovenski slovar, kjer je beseda lelek prevedena v 'bolesten krik') spremenil v 'dolino lolekov' (tepčkov, butcev — po SP).

Uredništvo je soglasno sklenilo, da niti moralno-politične kvalitete niti splošna izobrazba Tiskarskega Škrata ne zadoščajo za urednikovanje Tribune, smo pa pripravljene še sodelovati z njim, če se bo poboljšal. Do takrat naj pa kar ostane v „dolini lolekov“.

To ni naključje temveč enaka ideološka u-na-ravnost.

Tako je, mnenja smo konsolidirali, zdaj smo stabilni-enotni, torej tudi močni. Neposredno-empirično ste to stanje (beseda „stanje“ pride od „stati na mestu“) preverili tudi vi 18. septembra leta tega. Brez predhodnega dogovarjanja in konfrontacije mnenj sta Tribuna in Mladina objavili isto fotografijo istočasno, namreč poslednjo fotografijo Salvadora Allendeja.

Da koincidenca ni slučajna, potrjuje tudi dejstvo, da obe glasili izdaja ena organizacija — ZSMS.

GRADNJA NOVE PEDAGOŠKE AKADEMIJE

Od hramov visoke in višje učenosti v naši ožji domovini je ljubljanska pedagoška akademija ena tistih, ki je vanje zob časa najbolj zagrizel. O gradnji nove PA se je šušljalo že dolgo, a nič oprijemljivega. Zdaj pa LUZ (Ljubljanski urbanistični zavod) že pripravlja urbanistični projekt nove PA, ki bo, kot kaže, stala za Bežigradom v sosedstvu zdajšnje FSPN in bodoče EF. Če ne bo večjih neljubih presenečenj, bojo študentje PA vsaj leta 1980 že domovali pod novo streho.

JV

študentski list **TRIBUNA**
Izdajatelj UK ZSMS
LJUBLJANA, TRG OSVOBODITVE 1

PRIIMEK IN IME:

NASLOV:

Naročam študentski list „TRIBUNA“. Celoletna naročnina je 35 din.

Naročnino bom poravnal takoj.

HVALA!

Podpis:

- Če si fotograf, tvoj prostor je Tribuna.
- Če si risar ali slikar, tvoj prostor je Tribuna.
- Če si pesnik, tvoj prostor je Tribuna.
- Če si filozof, tvoj prostor je Tribuna.
- Če si novinar, tvoj prostor je Tribuna.
- Če si karkoli, tvoj prostor je Tribuna.

Tribuna potrebuje tudi prodajalce, o ja, tudi prodajalce. Če prodaš en izvod Tribune, dobiš 80 par. Sto izvodov 8.000 par. Na cesti, v kinu, na fakultetah. Povsod lahko prodajaš Tribuno.

Namen štipendiranja je:
— da z načrtno, povezano in družbeno dogovorjeno štipendijsko in kadrovske politiko vpliva na vključevanje večjega dela mladih v izobraževanju na vseh stopnjah šolanja glede na kadrovske potrebe združenega čela,
— da izenačuje materialne možnosti za izobraževanje
— da vzpodbuja mlade k izobraževanju v skladu s družbenimi potrebami, nagljenji in sposobnostmi.

Štipendije, ki jih študent lahko dobi, so dveh vrst:
— kadrovske podeljujejo delovne organizacije, temeljne izobraževalne skupnosti občinskih skupščin in namenski skladi (npr. Titov sklad)
— socialne (t.j. štipendije iz združenih sredstev) izvirajo iz solidarnostnih skladov posameznih občin, tako, da delovne organizacije podpisujejo družbeni dogovor o štipendiranju.

Za štipendijami se obrnite na:
— TIS (temeljne izobraževalne skupnosti) v občini stalnega bivališča,
— komunalni zavod za zaposlovanje v isti občini,
— na delovne organizacije (samo za kadrovske štipendije).

Pogodba, ki jo skleneta štipenditor in štipendist obema nalaga obveznosti in daje pravice. Obveznost štipendista so predvsem:
— da se po končanem študiju vključi v združeno delo štipenditorja, kjer bo delal toliko časa, kolikor je bil po pogodbi štipenditorja, kjer bo delal toliko časa, kolikor je bil po pogodbi štipendiran (obveznosti, ki se tičejo rokov vključitve v delo, določa DD o štipendiranju),
— da bo opravljal študijske obveznosti v rokih, ki jih določa statut visokošolskega zakona in končal študij do izteka študijske pogodbe,
— da bo prinašal dokazila o statusu študenta in o opravljenih študijskih obveznostih,
— da v času veljavnosti pogodbe ne bo imel štipendije pri drugem DO (dobi lahko le še iz družbenih sredstev, če je upravičen),
— da ne spremeni vrste, oddelka ali smeri študija brez soglasja štipenditorja,
— da ne odide študirat v tujino brez soglasja štipenditorja.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS, OO ZKS ali pa delovne organizacije),
— če vem je kaj nejasno glede DD o štipendiranju ali če želite dodatne informacije, se oglasite pri socialno-ekonomski komisiji pri UK ZSMS, Trg osvoboditve 1 (druga nadstropje desno, stavbi se reče tudi Kazina, notri so tudi maroltovci, tribunaši in šoltovci, tako da ne morete zgrešiti) in vam bomo skušali pomagati,
— sploh vas prosimo, da nam (t.j. soc.-ek. komisiji) preko OO ZSMS, pokrajinskega kluba ali osebno sporočite vse težave glede štipendiranja, študentskih domov, socialnega zavarovanja in podobno.

Se nekaj važnih opozoril:
— obračajte se predvsem na delovne organizacije, za kadrovske štipendije,
— podaljšani so roki za podelitev štipendije iz Titovega sklada (dobjo jih lahko delavci, ki se nameravajo naprej izobraževati, sinovi in hčerke delavskih družin; oboji morajo poleg socialnega položaja izpolnjevati še nekatere druge pogoje glede politične angažiranosti in dobrih učnih uspehov; predlagajo jih OO ZSMS

med posredovanjem in odmiranjem

„Ko govorimo, da ima naša zamisel nekaj utopičnega, ne rečemo tega na nepravem mestu. To pomeni, da ta beseda mobilizira možnosti domišljije in umetnosti, znanosti in politične misli (in to natanko v tisti meri, kolikor je politična akcija odvisna od teoretične misli)... Začenjamo uporabljati jezik naslednjega revolucionarnega vala: jezik mogočega namesto metajezika preteklosti.“

Henri Lefebvre: Antisistem
RŠ, Beograd 1973, 46-47

Univerza se v tem času in tem prostoru (še vedno) pojavlja kot NAJBOLJ INSTITUCIONALIZIRANA OBLIKA VČERAJŠNOSTI: kot abstrahiran tim. UMSKO DELO, ali še bolj precizno, kot ABSTRAHIRANO (od bistvenih družbenih sprememb ostaja ravno univerza največ časa oddaljen, nedotaknjen in samo svoj pojav) OD DRUŽBE, PREDVSEM OD DRUŽBENIH POTREB PROIZVODNJE, možnosti za uveljavljanje tim. umskega dela. V mislih imam seveda INSTITUCIONALIZIRANE MOŽGANE, ki si še od svojega začetka (srednji vek) PRISVAJA IZKLJUČNO PRAVICO INTELEKTUALNE REPRODUKCIJE, ali točneje, reprodukcije tim. umskega dela. To prilaščanje izključne možnosti reprodukcije in intelektov in znanosti na nekem tim. VISOKEM nivoju enostavno pojav, ki ga je v zgodovini človeštva povzročila delitev človekovega delovnega odnosa do narave, družbe in same sebe na tim. FIZICNO IN UMSKO DELO.

Kolikor se odtujene oblike človekovih moči v kontinuiteti družbenih sprememb vračajo k njemu samemu, tj. kolikor se odtujeni MOŽGANI in ROKE približujejo končnemu (zgodovinskemu) srečanju in totalni sintezi, ali jasnejše, kolikor si človek prisvaja odtujene možnosti svojega genetičnega bista, toliko in tako hitro odmirata tudi univerza. Kajti z ukinitvijo delitve dela bo univerza izgubila spiritus movens svojega obstoja in bo, po logiki zgodovine in njenega razpeta, kot zgodovinska kategorija, podvržena vsaki zgodovinski spremembi, izgubila tudi raison d'être v obliki ZASEBNE INSTITUCIJE. „Bistvena določitev univerze je, da naredi sebe v posebni zgodovinski obliki za nepotrebno na način, da se sama prenese na celoten proces produkcije in reprodukcije znanstvenega dela, delovne znanosti“ (Vanja Sutlić, Povijest rada kao znanstvena povijest).

Vsaka dosedanja (in sedanja) oblika univerze predstavlja „posebno zgodovinsko obliko“ (INSTITUCIONALNI MOŽGANI ALI MOŽGANI KOT INSTITUCIJA). V odvisnosti od družbenega, kulturnega, zgodovinskega družbenega konteksta, v katerem se pojavlja vsaka univerza posebej, se vzpostavljajo (včasih) zelo bistvene distinkcije med njegovimi posameznimi oblikami. Vendar pa navkljub vsem tem razlikam ostaja univerza še vedno to, kar je – svetišče znanosti, delavnica znanja, tovarna možgan, „ONVENCIONALNA ZNANSTVENOST...“ ter in ultima linea, „ANES JE KAKOR VČERAJ. Kajti vzrok njenega obstoja je risoten tudi danes, in gotovo se ga ne bomo rešili še dolgo časa u je seveda mišljena delitev dela.“

Rečeno ničejansko, univerza še vedno prevaja v včerajšnjem, v DEŽELI OČETOV (VATERLAND), in se je na pot v prihodnje, prihajajoče, v DEŽELO OTROK (KINDERLAND) šele pričela kobacati, kajti ni se še pokazala DOVOLJ PRIHODNJEVA V DANASNJEM, da bi se v svoji posebni zgodovinski obliki spremenila v nepotrebno.“

Zavest o neizbežni končnosti univerze se še vedno ni pojavila, vsaj ne v dovolj izdiferencirani obliki.

UNIVERZA KOT ABSOLUT ALI INSTITUCIONALIZIRANI MOŽGANI IN (NA VIDEZ) SAMOZADOSTNA OBLIKA

Univerza je, vsaj v prostoru, ki ga mi naseljujemo in menjujemo, vzpostavila dve osnovni, absolutno podobni strukturi – UČITELJE IN UČENCE, ter še vedno ostala UNIVERSITAS MAGISTRI ET STUDENTES (SHOLARES). Med tema dvema strukturama je znanje, ki gre od učitelja kot izvora informacije k učencu kot pasivnemu sprejemniku. V tem znanstvenem in izključno enosmernem načinu komuniciranja povratne feed-back zveze seveda ni. Komunikacija, ki vključuje (v tu uporabljenem pomenu) dva enakopravna sogovornika, je v primeru univerze reducirana na svojo vulgarno obliko – monolog. Sogovorniki so namreč prostorsko in časovno ločeni in v tem smislu seveda tuji drug drugemu (najprej učitelj govori, interpretirajoč njemu znana znanja, dokler ne mineta dva semestra, ko se pojavi učenec z reinterpretacijo istih znanj – medtem pa med njima vlada interkultivni vakuum. Ker se lahko sprovcirano vprašanje postavi šele s presledkom enega leta in to v trenutku, ki je vse kaj drugega kot možnost intelektualnega in ustvarjalnega sogovornišva, tudi ves ta sistem ni nič drugega kot čisto navaden pogovor gluhih. Komunikacija to vsekakor ni.

Z atributi znanstveno-informativne superiornosti: a) doktorat b) zavzemanje ene od stopnic na hierarhični lestvici znanja, c) katedra kot zunanja manifestacija znanja, kjer se ve, „kje je čigavo mesto“, d) avditorij, ki je zato tu, da poslušati in je čim bolj miren... se učitelji pojavljajo kot samovoljne institucije, zaradi katerih obstajajo učenci (pri nekaterih bolj domišljajih obstaja celo sama znanost zato, ker obstajajo oni, tj. „znanstveniki“). Glede na to, da učitelji pomenijo konstantno nespremenljiv dejavnik konstantno obstoječe institucije (univerze), sebi pa samozadostni, se tudi institucija (univerza) pojavlja kot samozadosten produkt civilizacije, zaradi katerega obstajajo učenci, znanost, znanje, učenje... na kratko rečeno – vsaka dosedanja univerza se kaže kot institucionalizirana znanost – možgani kot institucija – kot ABSOLUT, ki je samega sebe FETISIZIRAL in se (navidezno in lažno) postavil kot edino mogoča, samozadostna forma mišljenja in tim. znanstvenosti.

Znanost, ki je na poti od individualne kreacije k družbeni uporabi proizvodnje zaprta v formo univerze (potrebno si je pridobiti znanje – na univerzi, potrebno je to znanje verificirati – na univerzi, družbena verifikacija znanja se tudi deluje na univerzi in končno tudi znanost ni potrjena, v kolikor je ni na univerzi), v obliki, ki služijo kot POSREDNIK med znanostjo in njeno „svobodno“ obliko na eni strani in „uporabno“ znanostjo na drugi strani, se na univerzi v končni instanci še vedno pojavlja v (posebni) obliki TAJNIH ZNANJ, ki navadnemu ljudstvu niso niti dostopna niti potrebna – kajti kako bodo oni, tj. navadni ljudje, dojeli prefinjene abstrakcije v obliki znanj, ki jih lahko in

morajo prenesti POSVEČENI PRVE VRSTE (učitelji) POSVEČENIM DRUGE VRSTE (učencem).
Skratka, univerza predstavlja obliko alieniranih intelektualno ustvarjalnih potencialov človeka: zdaj in še vedno.

ALTERNATIVA: SOCIALISTIČNA UNIVERZA KOT REVOLUCIONARNA KREACIJA IN KONTINUIRANO PRESEGANJE SAME SEBE

Mislim, da je treba kdovekolikokrat potencirati dejstvo, da nimamo celovitega in izdelanega koncepta INTEGRALNE SOCIALISTIČNE UNIVERZE, ker se samoupravljanje in vsebina pedagoško-znanstvenih programov pojavljajo kot elementi PRIHODNJEVA, ki se dodajajo KONSTRUKCIJI STAREGA. Koncepta pa ni prav zato, ker v razgovorih o reformiranju univerze ostajamo v MEJAH ŽE DANEGA, ker se PRIHODNJEVA bojimo kot idealistične in spekulativne utopije.

Vendar pa, vse dokler meje danega ne presežemo, (obstoječe pa nam je bilo dano že včeraj, ne danes), ter (tudi) prihodnosti ne vzamemo za enega od kriterijev (tudi sedanjosti), se bo zadeva z novo univerzo razvijala tako kot doslej – kot vedno novo krpanje lonca, ki že zdavnaj pušča.

Prav tako velja tudi, da vse dokler univerza SAMA IZ SEBE IN ZARADI SEBE ne bo občutila potrebe po preseganju same sebe, s pomočjo nenehnega revolucioniranja – vse do končne ukinitve – bo tim. Reforma univerze spominjala na vse omenjeni lonci. Do tega pa vsekakor ne bo prišlo vse dotlej, dokler se UNIVERZA (TUDI) ZNOTRAJ NE SPREMINI, spremenila pa se ne bo, dokler revolucionarna (torej kritična in ustvarjalna) misel ne bo postala kriterij vsakdanje akcije ZNOTRAJ UNIVERZE. „Ko to mišljenje imenujemo ustvarjalno, mu dajemo ta naslov po tem, kar počne: zamenjujoč zgodovinsko proizvedenost nekega sveta jo sprevača v resnično proizvajanje samo, razkrajajoč ustanove in stališča v njihovem temelju zaradi možnosti drugega historičnega sveta.“ (V. Sutlić, ibid. str. 248).

Za kreiranje revolucionarne univerze ni dovolj samo nova VSEBINA, kajti v položaju, v katerem se nove vsebine prezentirajo s starimi METODAMI, se ne da mnogo storiti – preprosto zato, ker bistvo univerze ostaja isto.

„Temeljna revolucionarnost proletarske znanosti pa ni samo v tem, da postavlja meščanski družbi nasproti revolucionarne vsebine, ampak v prvi vrsti v revolucionarni biti metode same. Vladavina kategorije totalitete je nosilec revolucionarnega principa v znanosti.“ (G. Lukacs, Zgodovina in razredna zavest).

V tem smislu tudi ne more biti alternativa dosedanji univerzi parcialno reformirana univerza, ker v tem primeru ostaja celoten problem v mejah VČERAJ DANEGA.

Socialistična univerza – ki je naš cilj – je lahko samo tista oblika univerze, ki s tem, da predstavlja revolucionarno kreacijo, pomeni istočasno tudi lastno preseganje in negiranje.

Takšna oblika se nujno postavlja nasproti dosedanji univerzi kot v svojem času Katon Starejši ter logično realizira motto: Ceterum censeo Carthaginem esse detentum!

„STUDENT“ Bg.
br. 11/12
1. april 1975

LJUBOMIR KLJAKIĆ

univerza danes

Če se hočemo striktno držati znanega – in seveda potrebnega – novinarskega FAJF DABLJU (5 W) sistema informiranja, potem na kratko sledeče: od 1. do 6. septembra je bil v Dubrovniku XX. jubileju mednarodni seminar „Univerza danes“. To vsakoletno, že od 1954. leta redno srečanje številnih univerzitetnih delavcev z vseh kontinentov in seveda gostiteljev – domačinov, organizira skupnost jugoslovanskih univerz iz Beograda. Najprej vprašanje, ki morda sodi preko obljubljenih vsebin in ki je nekoliko „vsipljeno“, nepomembno: zakaj „jubilej“? Zato, se glasi uradni odgovor, ker je to XX. seminar po vrsti. Tavtologija, ki jo vsi občudujemo in ji nazdravljamo. Rojstnih dnevo nisem nikoli nič kaj prida razumel. In sedaj še zadnje vprašanje iz 5W: zakaj. Da ne bi nasledili na plitvini odgovora „zato“, pogledimo v strnjeni obliki, kaj so razmišljali univerzitetni delavci o (današnji) univerzi v današnjem historičnem dogajanja visokošolskega, specializiranega izobraževanja.

Ker je spričo obilice referatov, ki so bili podani na dopoldanskim „profesorskih“ zasedanjih dubrovniškega seminarja, nekoliko težje konsekvntno stilizirati njihovo vsebino, bomo prikazali tiste probleme, ki so se zdeli najbolj pomembni in skupni vsaj večini referatov. In ker seveda nismo (mogli) spremljati dubrovniškega seminarja že od 54. leta, pa tudi kasnejših ne, tja do 1975, bomo pač pričeli in končali pri letošnjem. Drugo leto pa nadaljevali pri XXI.

Škoraj vsi referentje so v svojih takšnih ali drugačnih prispevkih poudarjali potrebno po reformi univerze. Vendar pa se je tega izredno zapletenega problemskega sklopa najbolj neposredno lotil Franc Černe, profesor na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Černe se je tega problema lotil na nestandardiziran, svež in širši način – z vprašanjem: kateri so ključni faktorji, ki omejujejo to reformo univerze? Ko je poskusil odgovoriti na to zjstveno vprašanje, je med te ključne faktorje uvrstil zlasti: zgodovinski, družbeni, kulturni, ideološki, politično-sistemski in finančni faktor, ki opredeljujejo današnji položaj univerzitetnega izobraževanja. Reforma univerze mora upoštevati nacionalni dohodek in možnost financiranja materialne kapacitete izobraževalnega procesa, dalje kadre, stroške in stopnjo znanstvenih dosežkov določene družbe. Cilj reformiranja univerze, kar seveda zadeva tudi ostali šolski aparat, je po prof. Černetu „spodobnost za raziskovanje, inventivnost in kritičnost v luči humanistično-etičnih vrednosti. Vendar pa se postavlja vprašanje, je na koncu zaključil Černe, kako in kdo naj reformira univerzo? Evidentno dejstvo je, so ugotavljali številni referentje, da se je univerza znašla v krizi (iz grške besede crisis: odločilno stanje, točka preobrata). Kot so nekateri vehementno opozarjali na vedno večje zaostajanje tehnološkega razvoja posameznih dežel, na vedno večji razkorak med univerzo in industrijo, tako so drugi konstatirali frapantno nastajanje fah-idiotov (v študentskem žargonu „konjsko znanje“), specializiranih strokovnjakov, ki so zunaj svojega manevrskega prostora neboljani in pomilovanja vredni laiki, toda hvaležen „material“ za ideološko manipulacijo. Veliko se je razpravljalo o problemih, ki nastajajo z

masovnim vpisovanjem. Tako ekspliciranje problema se je končalo v razpravah o odnosu študent – profesor, kdo naj bo „subjekt“ študijskega procesa, nekateri pa so pravilno opazili, da so problemi masovnega vpisovanja nujno povezani z demokratizacijo visokošolskega izobraževanja oz. ohranjanjem univerzitetnega elitizma. Tu se univerza pokaže kot „učinkovit in neusmiljen mehanizem družbene diferenciranosti“: skozi „nujnost zgodovinskega procesa“ se manifestira apoloģija statusa quo, kajti „skupna vsota strokovnih znanj je omejena“, kot je svoje razmišljanje izpeljal eden izmed referentov. Prof. Najdan Pašić je poudaril, da (p)ostaja univerza v takih interpretacijah „trdnjava socialnih privilegijev“ in da „služi prej aspiracijam srednjih slojev kot pa dejanskim potrebam celotne družbe“. Interesi monopola se seveda skladno s političnim sistemom določene kapitalske družbe integrirajo v univerzitetno izobraževanje: kontrola financiranja je speljana skozi sistem naročil namenskega raziskovanja. Tu smo – po besedah prof. Pašiča – priče „kolonizaciji univerze“, kjer „interesi dominantnega monopola kreirajo profil univerze in visokošolskega izobraževanja“. Monopolni kapital kot posrednik med univerzo in družbo je njen ustvarjalec ter t.i. zaščitnik „avtonomije“ univerze v njegovem lastnem pomenu. Kajti avtonomija univerze (npr. v odnosu do družbe) se ne more ohranjevati, ne da bi hkrati ohranjela tudi elitizem in „enostavno reprodukcijo“ privilegiranih slojev. Danski študent je osvetlil recesijo („krizo“) in ekspanzijo visokošolskega izobraževanja z gibanjem kapitala in odločitvami akumulacije kapitala za izobraževanje. Pokazal je na mistificirano vlogo uvajanja nove tehnologije (in tehnološkega znanja), za katero tičijo interesi kapitala. Obe komponenti – zahteva po novi tehnologiji in zakriti program kapitala – so apostrofirali zlasti nekateri predstavniki – pogojno rečeno – tretjega, ali če hočete, nerazvitega sveta (opozarjamo že na samo uradno, zahodno terminologijo in pojmovanje „razvitosti“).

Profesor iz New Delhija je prikazal položaj univerz „tretjega sveta“ kot boljše ideologij pod firmo mednarodnega sodelovanja ter vpliv na človeške vrednote, ki ga različne ideologije obračajo sebi v prid, najsi bo to nasvet v uporabi določene (npr. drugorazredne) tehnologije ali pa seznam predavanj, ki bo pospešil razvoj (nerazvite) dežele. Po besedah tega indijskega univerzitetnega profesorja se „določeni akademski krogi odkrito obnašajo kot agentje in propagatorji določenih zahodnih kapitalističnih vlad“, katerih naloga je – pod firmo mednarodnega sodelovanja – ugotavljati ekonomsko-politični položaj v deželah „tretjega sveta“. Ti „konsultanti tretjega sveta“ npr. svetujejo, da je za nekatere dežele boljše, če sprejmejo srednjo, ne pa visoko tehnologijo zaradi omejenih prirodnih resorjev, seveda s ciljem ohraniti odvisnost teh dežel v odnosu na tehnološko visoko razviti zahod. Slednji izvažajo – skupaj s tehnologijo – tudi njegov logos, ideologijo zahodne družbe, inkorporirano v strukturo tehnologije. Tako se pokaže tehnološka dominacija kot prefinjen mehanizem politične kontrole. Profitna mera akumuliranega znanja („intelektualni višek, t.j. presežna stopnja v razvitem svetu“) se izvažajo; rezlika med čistim odlivom investiranega intelektualnega kapitala in čistim prilivom znaša natanko 70% – v korist slednjega, se razume. Vloga multinacionalnih korporacij monopolnega kapitala ima v nekaterih aka-

demskih krogih „neravitega sveta“ odločujočo vlogo in vpliv na posamezne odločitve določenih vlad. Z ideološkimi vplivi študentov, ki študirajo (zlasti) v zahodnih deželah, nas je v tekoči srbohrvaščini seznanil tudi grški Ciprčan Konstantinos Hadžipalvov, predstavnik študentske organizacije POFNE. Zlasti referat indijskega profesorja je vzbudil nekaj hitrih, a ne prepričljivih protiarargumentov (beri mimo), dokazanih npr. s tem, da lahko dandanes uživamo po celem svetu simfonično glasbo Čajkovskega ali Rahmaninova ali pa celo moderen jazz, če hočete – (referent iz Irana).

Številni referati so prikazali odnos univerze – industrija („družba“) v tim. formuli „sandwich-education“ (sendvič-izobraževanje): teoretični del študija se po določenem času „opusti“ v korist praktične dejavnosti v proizvodnji, nakar se študentje (profesorji) vrnejo na univerzo in dokončajo študij s pridobljenimi praktičnimi izkušnjami (obraten proces; proizvodnja-univerza-proizvodnja). Nekateri referati so bili v veliki meri usmerjeni ravno na ta način univerzitetnega študija kot predhodno stopnjo „odmiranja“ današnjega načina visokošolskega (često privilegirane) izobraževanja. Rentabilnost visokošolskih investicij je na ta način locirana na pravo mesto. T.i. „čisto akademsko izobraževanje“ ne samo da je – zlasti v t.i. tehnični znanosti – idealen manevrski prostor za ideološko osmozo in reprodukcijo tehnokracije, temveč postavlja zahteve po specifičnem (privilegiranim) družbenem tretmaju elitističnega kova. Nekateri dežele so sistem „sendvič-izobraževanja“ že pričele prakticirati, spet druge pa ta sistem kombinirajo s t.i. premanentnim izobraževanjem (izobraževanjem ob delu), kar se je izkazalo kot zelo uspešen način demokratizacije učnih procesov in deelitizacije družbenih privilegijev izobraževanja.

Posamezni referentje so analizirali: a) vprašanje etničnih manjšin in njihovih izobraževalnih sistemov: po eni strani disimilacija od matične kulture, po drugi strani pa nikakor ne asimilacija z določeno državno kulturo, temveč samostojna ustvarjalnost avtonomne narodne manjšine; b) politizacija visokošolskega izobraževanja, zlasti okoli leta 1968 (domači referentje so prikazali uvedbo marksizma in teorije samoupravljanja v visokošolski študij); c) možnost konflikta med osnovnimi nalogami znanosti na univerzi in pričakovani (potrebami) družbe; d) univerzitetno publicistično dejavnost; povratno učinkovanje ozke specializacije (apoloģija deideologizacije kot politična nevtalnost – beri neodgovornost – znanosti); e) proizvajanje birokratskega sloja; f) globalni karakter družbenih znanosti; g) struktura in organizacija samoupravnega sistema univerzitetnega izobraževanja ter delegatski princip; h) stabilizacijska funkcija znanosti; i) položaj ženske kot znanstveno-pedagoškega delavca; j) skupinski študij-delo; k) eksponentna rast znanosti in njena selekcija; itd.

To se je dogajalo v dubrovniških dopoldnevih, pa še to večinoma brez študentov. In kaj se je dogajalo v popoldnevih? Študentski razgovori, seveda večinoma brez profesorjev. Kot da so ločena zasedanja. Kanček cehovske etike, s podobno stanovanjsko razmestitvijo, tako da je večina študentov in profesorjev omenila, da bi bilo bljše, ko bi vsaj stanovali skupaj, če že ne moremo biti skupaj tistih par uric pogovorov. Drugače pa – organizacija na mestu. To je tista problematika, ki se nam je zdela zanimiva, in pomembna. In morda celo še ne preveč osvetljena. Toliko.

JADRAN STERLE

GEORGES BATAILLE, PESMI ŽIVOSTI IN SMRTI

GEORGES BATAILLE, pisatelj in filozof; sodobnik nadrealizma, vendar v stalnem dialogu (nasprotju) z njim; samosvoj tako v misli kot v poeziji, utemeljitelj 'novega subjektivizma', avtor znamenitega dela L'Erotisme; Les Larmes d'Eros, Le part maudite, Sur Nietzsche, L'Experience interieure, številnih esejev o literaturi in umetnosti La Litterature et le Mal; Manet, Lascaux ou la Naissance de l'Art, pesmi in romanov Ma Mere, Madame Edwarda, Historie de L'oeil, L'Impossible, Le Mort, Le Bleu du Ciel, L'Abbe C.

Njegova poezija je — kot njegova proza — čutna, erotična, 'črna' ter miselna, filozofska: proces nekega raziskovanja, doživljanja in spoznavanja, ki ga vodi subjekt s svetom in s samim seboj.

PESMI PREVEDEL
ANDREJ MEDVED

Ta blišč ki zruši nebo
je blišč smrti same
Moja glava se obrne v nebo
Nikoli se glava ne obrne bolj
kot v svoji smrti

zaveži mi oči ljubim noč
moje srce je črno

poženi me v noč
vse je zlagano trpim

svet čuti smrt
ptice letajo iztaknjene oči

temna si kot črno nebo

Ti si groza noči
moja ljubezen je kot krik
slabotna si kot smrt

ljubim te do norosti
ti veš da moja glava umira
ti si brezmejnost strah

lepa si kot uboj
prepolno srce me duši
tvoj trebuh je gol kot noč

PIPI

Sraka ki žre zvezde
uporna požiralka zemlje
izčrpanost sveta

grabežljivo nebo
prekleta nebo

vrana na hoduljah
stopi v oko

srce v rubinastih plamenih
urin na mojem golem bedru
olikan lesk mokre zadnjice
napnem se in jokam

črna perutnica groba
olikanost grobnice

BOLEČINA

bolest bolest bolest
o bolest o bolest
o moje solze iz smole
moj zafranasti rep

o da me slečejo
in urinirajo

GROB LUDVIKA TRIDESETI

Gošča
izčrpanost grozovitega srca
trpkost
sladka intimnost greha

nebo obrnjeno v tvojih očeh

Grobnica vetra
grobnica reke
moja skrivna lažna smrt moj glas
ki se ne more dvigniti bolj

kot do bolečine zob

mali cvet
ti veš ušesek
kdaj
se začnem bati blata

Ponoči v temi
gledati v nebo
z odprtino zadnjice

Sveža rana
spači
tekoče rdečilo ki žari
obvezan vrez

očesa ni sem jaz

BREZ VESTI

Blato imam v očeh
Blato imam v srcu
Bog izginja
smeh
blišč uročeno nebo
nebo poje na ves glas nebo poje
strela poje
sončna luč poje
suhe oči
tišina ki jo stre blato v srcu

Zvezda
jaz zvezda
o smrt
zvezda strele
brezumni zvon moje smrti

Plašne
sladke pesmi
radostno uho slasti
krik ovce
daleč daleč stran
ugasnjen plamen

OBUVANJE

Zlat dan smo začeli z okušanjem nam nepoznanih alkoholov in tobakov in se istočasno približevali rekama sočama in gejirom, toplim afriškimi vrescem zamorskih subtropskih vodk. Z s senom ovitimi šapami smo grabili hrano in brali tekste, svoje gorsko zlato, zlato pokrajinsko cvetje, planinskim jezerom in slapom z gorskimi možici, majčkenimi pastirčki z mnogimi živalcami, revčki ubogimi brez mamic, babic z glinenimi pipicami in tobaki, lesenimi cigaretspicami iz debel debelih drevcev, ki rastejo sem pa tja povsod in počez. Smučarski vozički so se k nam poleti peljali čez asfalt, mostički za smučarje so pozimi k nam vozili smučarke proti toku rek, poti rib, zlatih ribic, svetlečih se brzcev, cestnih hitrečev, ko se je proti toku avtov postavil črn štopar v belem škornju, nogavice do kolen imeč, rokavice do ramen, čepico po mostom reke — vratom soče, joj sočica srebrne na bregu reke je stal bel vojak z golimi koleno, golih ramen, z golo čepico pod vratom puškine cevi je bel ribič, ki ljubi toploto, pobožal svoje črve in kraljično črvičkov, poleg katere se v posteljo zdaj z njo uleze veli jože zdaj kača—mrzmodras, saj se v roki njenega strupa prej spočijojo mnogooki modrci kot kdo drug v vrvi zvijač, ki se vrveca sveti in splazi v rečno glavo skozi ušesa vala, kjer razišče možgane kamna in kaplje, pamet, ki se ne da ne naprej ne nazaj, njo vso pohrusta črna riba v svoj stekleni zob, ko naenkrat spodvije roke in ovije vrveco, poprime in potegne, da je še ribičem v pomoč, v hvalo njihovim atekom, sebi pa v slavo in v še več časti. Saj med pivci niso utete ribe nikdar zadnje, med jedci prve kdaj pa kdaj, so dnevi takšni in drugačni, da v njih ne veš, kaj zveš in kdo te čaka: večkrat en človek, na katerega se poredkoma spomniš, ker včasih res maloštevilen stori kak dan kaj več. Ko pa raziščeš vso okolico dogodkov, nam praviš več kot smeš in manj kot zmoreš, tako da tudi mi takrat preberemo nekaj več teksta tebi, pa zato manj sebi.

Precejkrat smo tehtali plen ujet na stavčne vabednike prejšnjih časov: vsa lepota slovenske pokrajine gora in morja, vse nasade drevov in vsakovrstnih slastnih sadežev, vse s škropivom lepo naličene vinske holmce, dobro pripravljene za boj proti peronospori, vse neslane

morske šale o plimi in o seki in o potapljačih, čudnih lovcih na biserke—skoljke. Kako se večkrat zgodi kak dogodek, ko jih glava morja izpljune z biseri vred, kot da so to sploh kaksni zobje, ko tako zagrižejo v plavajočo kraljično pri treh zlatih kronah in se potem naselijo na obeh bregih rek soč med prsti rok in prsti nog sedmih zalih ribičev, oni pa golih trupov in stopal. Sosedje ribičev smo bili prav mi, pač razni šušmarji: električarji in športniki, izletniki in čevljarji. Radi smo ogledovali gola stopala zamorskih životov s spodaj narezanimi gumami podplatov, krvava pod nohti prstov nog teh ljudi. Zlat dan smo si naredili s tem, ker smo vse to vedeli, da moramo praskati vse in naokrog vsako stvar zgrabiti za vrat in za gleženj. Nismo pa premislili mnogo, več smo izrekli in veliko postorili. Bili smo vaški orjaki in silaki, pač razni šušmarji: bolniki in drvoški, zapisovalci in izdelovalci mnogega: zelo najbrž čevljev. Po poklicu smo zapazili, kako jih je v gole živote zazešlo povsod: dol od prstov na nogah tja gor do glave na rokah. Ves mrzab smo jim hoteli izteptati iz kosti in kože, povedati jim vse skrite želje človeštva in zahteve po toploti: kako je to zato, zakaj tako: veliko vemo. Skupaj s tem znanjem in pogumom smo nabrali črke vkup in razporedili stavčne vabednike vse naokrog povsod po morskih in po pravih tleh. Polovili smo jih, bosopete golonožce, navezali in tako čiste pritrčili, umazane umili, pripravili jih za oblačenje in obuvanje njim nepoznanih plaščev in sandal.

Premikal sem se med pločniki cest in ulicami nam domačinom dobro znanih imen, tujcem turistom pa le od najetih vodičev in iz propagandnih prospektov, ki so jim v določenem številu vedno na razpolago. Spuščal in dvigal sem se ali gor ali dol med svežimi stavbami od doma, kjer živim, do priznanih trgovin, včasih dobro, včasih slabo založenih z robo: različnimi prodajnimi artikli. Gledal sem ne naprej ne nazaj, premeril sem vse razdalje lepote—prodajalk, razdelil sem vse dosegljive predmete na izmerljive in neizmerljive in prvim izmeril velikosti. Odbral sem tiste pravšnje, primerjal njih same in obdržal nekatere najlepše. Nobene izbrane stvari nisem pustil kar same, ker takšni, kakršno sem si jo prej izbral, sem potem vzel in dodajal isto stvar, pač popolnoma

enak prodajni artikel, nekakšen del vse robe, ki si jo kupci v vnaprej določenem od-do času lahko na sreda domojen način vso prisvojijo. Nastale komplete—kupke stvari sem ven nosil v zepih in v torbica, na rekah in na nogah. Obute roke in noge pa so že mnogo pred tem, že prej, pomenile veliko: stalnost potkam in mehkim podplatom. In obuvale stopi kot ribiče ne stopi v vodo in v ogenj, pride do dna vsakega poda, kjer se raje obrne vase in proti sebi, kot pa da bi se smelo utruditi in bi zmatrano kar naenkrat sebi navkljub popustilo, ker raje stopi nase, kot pa da bi si upalo raztrgati lastne vezi in pretrgati navezo, da bi potem padlo s previsa v prepad skupaj z alpinisti, pogumnimi borci z naravo za se nezavzete vrhe, kajti po čudnih pokrajinah so razpostavljeni nerazumljivi hribo, da potem s cepimi gor lezejo in zgoraj lezejo za gamsi in jetiji, da jim na nek način domorodci tja gor prinašajo svinčnike in zvezke in se neprebrane tekste o le-teh istih, dotlej še nepreverjenih krajih, kjer se lahko vsega skupaj sami spomnijo, vkoliko se sploh ne prisilijo k delu in začnejo tipkati marsikaj, kar je ob morebitnem uspehu, mogoče pa tudi ob nekakšnem neuspehu, možno brati in razmisliti o vsem skupaj. 4 tem nekateri kar sami od sebe tuhtajo in se s tako pridoblenim znanjem upajo kazati na cestah in na pomembnejših križpotjih, kjer se srečata vsakokrat posebej po dve cesti, ena za tja in druga za drugam, kam se drugam pa se skorajda tako ali tako sploh ne da priti, vsaj na način, kot to delamo zdaj, ne, ko v glavnem pešočimo, še največ pa se vozimo z vlaki in z avti različnih izdelav, sestavljenimi marsikako. Vsak tak uspešen prihod nekam pomeni tam lep podvig in hkrati novo obvezo za vnaprej, ko čeprav že izmučeni nekaj moramo, pa ne bosi, nekam obuti in kakršnokoli obuvale, ki se pozimi skorenj in poleti sandala vedno prilaga nogi. S sandalami na nogah, pravkar kupljenimi in ne dolgo nazaj izdelanimi v nekakšni tovarni ali nekje pač so jih že morali sešiti in skupaj zbiti, sem tudi sam hotel zakorenjakati po asfaltu ene izmed večjih cest in na vsak način preveriti moč korakov. Na svoj tlak sem stopil kot kakšen najhujši in najbolj življenjskega soka prepoln, torej kot kakšen ozkočohi hitri tekač, neke sorte športnik, ki se nepopisno utruja

GOSPODIČNA MOJE SRCE

Gospodična moje srce
gola vtkana v čipke
v odišavljena usta
urin teče po njenih nogah

Obarvan vonj spolovila
je prepuščen vetru neba
obrnjeno odseva
oblak v glavi
čudovita zvezda se zruši
srce kriči kot usta

srca mi
lilija v plamenih
sonce ki odpira prsi

DANAIDIN HODNIK

Moja vlačuga
moje srce
Ljubim te kot blato
Zmoči svoj zadek v nevihti
obdani z bliski

Strela te poljublja
blaznež ruka v noč
ki drhti kot jelen
O smrt jaz sem ta jelen
ki ga žrejo psi
Smrt ki ejakulira kri

MASKA

Smrt zavita v masten papir
beg pred razuzdanostjo tišine

kratkočasje smrad

moja norost in moj strah
so velike mrtve oči
otrplost vročice

nič veselja zre iz teh oči
moje oči so slepo nebo

v moji nepredirni noči
je vpijoča nemožnost
ki zruši svet

Zemlja na nebu
tišina znamenje nič
zasnula žolta travnata gora

padec bitja v noč

skrivam se v tvoji senci
in jem na tvojem soncu
moj skelet je prozoren

groza in strah
tihu stisneta grlo
in počasi zledenita srce

GRAD

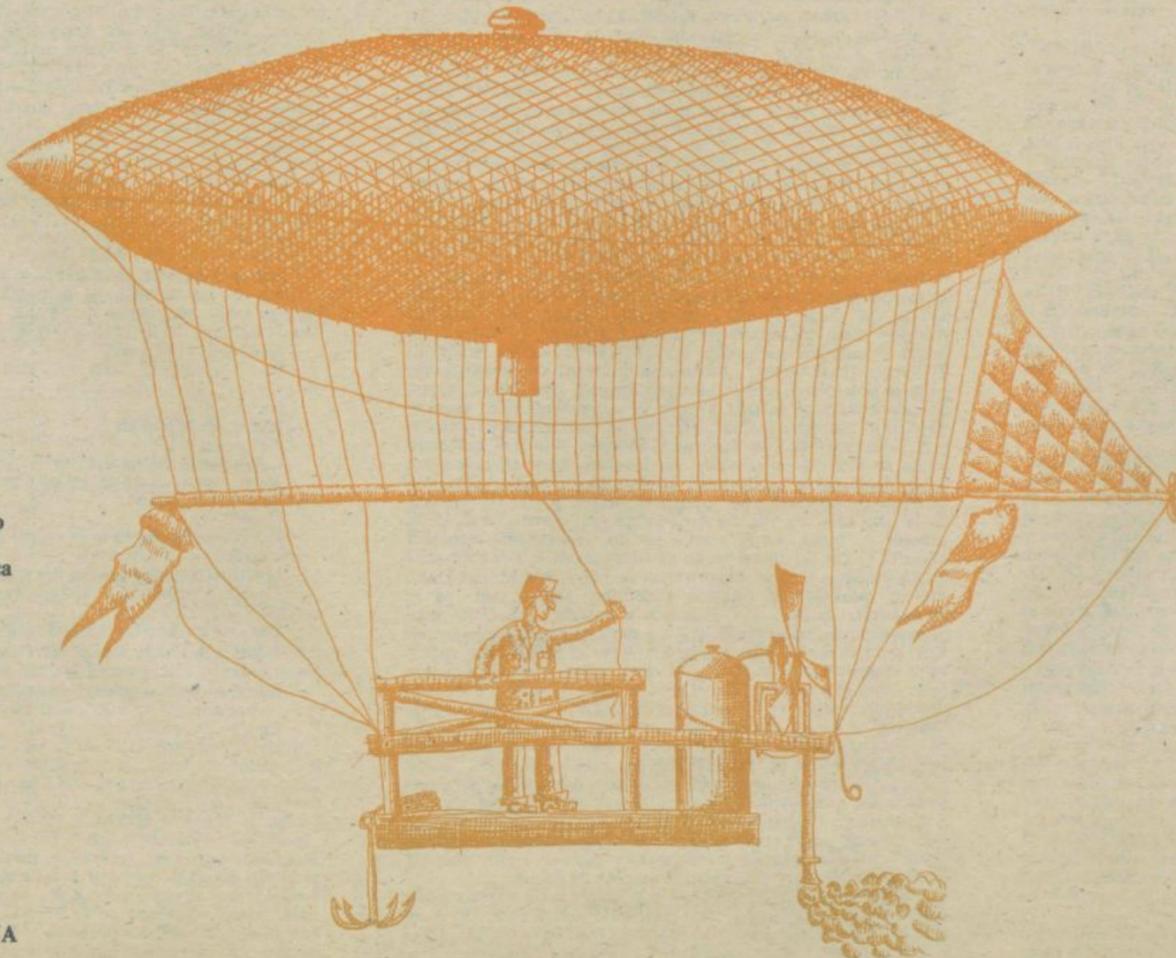
Ponoči me trgajo
moje majhne bolečine
razpadle v ruševine
na vrhu gole stene

zid ki se zruši
vlomi v črno nebo
in dvigne mrtev kamen
grozovitega stolpa

praznik se bo začel
v blatu in strahu

zvezde bodo padale
ko bo blizu smrt

Smeh ptic blato krvi
trušč zrcala zob
umazanost krik bruhanje
glava plitvina v grozi

SVOJ UD POLOŽIM

Svoj ud položim na tvoje lice
glavica oplazi uho
oblizni počasi moj modnik
tvoj jezik je sladak kot voda

tvoj jezik je gol in surov kot meso
rdeč je kot krača
njegova konica je kričava kukavica
moj ud je oblit s slino

tvoj zadek je moja boginja
odpira se kot usta
občudujem ga kot nebo
častim ga kot ogenj
pijem v razpoki tvojega telesa
razpiram tvoje gole noge
odprem jih kot knjigo
v kateri berem to kar me ubija

ZEMLJA

Rad imam pepel žlindro
čelo trdega kamna
in vztrajno silo svoje živosti

vijoličaste roke
otrpel smeh
in rdeče bodalo zob

STRELA

Top grmi v telesu
in strela v medeninastem očesu

v goloti blata

vsakič iznova, lega na moj tlak in uživa ko počiva. Po svoje je bil dan ta korak na tlak, korenjakov znak, po moje le signal že boleznega hodca, ki po tvoje vse stori, ne da bi sam zvedel iz odgovora nazaj, če se po njegovo zanj nasploh to izplača, zame se že je.

Kako sem to stopal, kako sem shodil pot med lasmi, naredil živo mejo nad očmi iz obrvi, po stezi, ki pelje pod prepadi s peskom posutega nosu in skozi redke gozdove, drevesa iz rahlih brkov, sem stopil iz močvirja ustnic v močvirje jezika, kjer sem prehodil vse možne mi poti, izkoristil vse posebnosti vsake izmed njih, in med opažene, že iz razdalje vidne ceste, da so mogle vame pogledovati več ali manj mnogoštevilne skupine ljudi, množice bi rekel, gospodin in gospa, pač raznovrstnih tosortnih ljudi, ki bivajo vse naokrog mojega stanovanja, kjer živim in od koder se podajam na izlete ven, da me tam gledajo. Cel načrt sekazanja sem izpeljal do kraja; vsi, ki so enkrat videli moje nove sandale so se prišli: nobeden ni hotel že vdrug odnehati, še od prvič spočit: v glavo mi je, v oči jim je stopila slika mojih obuval, zlatih kron mojih nog, nedolžnih princesk mojih cest. Jaz sam, zanje—nekatero res le paz, a zase vsemogočni kralj, nisem ne popustil niti se umaknil komu drugemu s poti, ker sem zavedno hotel vztrajati, popolnoma uspeti v tem, š čimer sem že tako brezumno, pa vseeno lepolično, res kar uspelo začel in tako zelel tudi dovršiti vse to. To je bil namreč način, ki bo pregledno znan šele na čistem koncu, kako sem v sebi samega sebe uspel premagati in sem se tako odločil za precej pogumno rešitev, za ločitev na dvoje, se pravi za hkratno pot v dve novi smeri, ki se bosta s prav isto jasnostjo izkazali kot nori in pogubni šele v zadnjih nekaj vrsticah in med njimi, o katerih bi lahko rekel, da so kot vrstice mnogokako sestavljene malo drugače, kot pa bi kdo, ki ga to veseli in ga te vrste reči zanimajo, ugotovil, ker v njih se vse, kar se godi zgodi, le bolj pevno in manj misljeno: teka sluh in hodi mozeg, bi mogel reči. Mogoče rahlo isto ali majčkeno drugače to hočejo prisotni stavki, ki v nekem številu, večini, poskušajo obiti-nerazdreti kakšno pametno, sebe pa še naprej postavljajo med meje za njih važnih pravil. V ta namen s strahom vase jemljejo še nepoimenovane

faktorje, katerih funkcije niso povsem legalne, torej bi prej rekel, da gre za nekoliko protislovnične faktorje, kot pa bi rekel karkoli drugega, kar bi bilo lahko nekako že-kako nehote slišano prekonkretno in zato nekoliko več ali nekoliko manj nasilno, da bi moglo koga zbegati, zbosti, s čim ogroziti morda ravno mene, avtorja tega teksta, in moj ugled, ugled nosilca novih sandal, lepota med obutei in velikana med o-bebci. Sicer pa, ko sem stopil not v sandale, še nisem mogel kogarkoli prepričati, da sem se obenem podal tudi med stavke in ko bom stopil še več ven iz stavkov, nikakor ne bom mogel trditi, da sem se s tem znebil tudi sandal in lahko od tam odhitim bos naprej. Neka vidna razlika obstaja med enim in med drugim, ki jo moramo med prvimi in zadnjimi nekako ohranjati in negovati, da do enega izmed dveh pridemo, in vsaj približno zaradi tega sem tudi sam nadaljeval isto pot, čeprav začeto v drugačnih takšnih okoliščinah, v kakršnih bi bilo možno še marsikaj več storiti. A to pot cilja nisem dosegel tako kmalu, kot sem pričakoval tako zgodaj, kot so pričakovali bralci, vkolikor niso že pred začetkom izvedeli za pravo dolžino mojega teka, kajti mnogi so se mogli že vnaprej pozanimati za dolžino mojega teksta in so bili zategadelj boljše pripravljene na spopad s prigodami. Saj morejo ljudje spoznati za resnično trditev, da nekako enako razdaljo laže preteče atlet-telovadec, ki dolgost proge že od prej pozna, kot oni, ki niti tega ne ve, ali se je podal v tekaški spopad skupaj z maratonskimi hitreči ali s kratkoprogimi brzci, ali dejstva ne spozna točno tik pred začetkom teksta po obliki obuval in nizkega ali visokega štarta, ki ju športni pisci uporabljajo v različnih situacijah različna ter z njima na zanimiv način izbirajo tlak, kamor bodo postavili svoj podplat, ko najprej pogledajo, potem stopijo in končno stečejo v nekakšnem krogu ali elipsi, v niti čisto enim niti čisto drugem, medtem ko je med enim in drugim že prišlo do prej ali slej dvakratnega spora in prav zdaj do nesreče med sandaloma na eni levi in nogami na dveh desnih pletiljinih straneh ter do raznopisanih pogledov z obeh opisanih strani, se pravi z vzhodne in z zahodne, sam pa sem sonček stal na cesti med obema nemočen. Utrujene noge, ki niso mogle

pričakati konca tako mnogih nepričakovanih naporov, in spočite sandale, ki so hotele vedno več, so se v svojih zahtevah v spopadu razšle, ker se ene niso več prilagajale drugim, ker so druge zasovražile prve in so se prve obrnile celo stran od mene, ki se v svojem oklevanju nisem mogel takoj odločiti, za katere izmed svojih obojih dvojih naj se zavzamem, ko se je pot že začela s hitrico spuščati po grlu navzdol, po špilji stran od sončka, in je končno zavila dol med drob, umazan in ubog žabo-koš za smeti, ki ne zna znotraj sebe negniti in se nam zdi nelepa, ko z vonjem ogrozi brezmadežnost poti, spočete pred vrati vrh-glave trgovine mojega rodnega mesta, lastnega telesa, z med udi rečeno s šarmom in ugledom med ljudmi, med mojimi očmi, ki so me na njej prej s precej veselja opazovali. A zdaj so me videli, kako sem čisto popustil in se še naprej spustil po poti dol do stopal in do gležnjev, kjer se bo treba zdaj odvrniti navzven, saj sem že z notranje strani začutil gorkoto krvi in sokrvice. Vedel sem, da bo treba le še majčkeno počakati, da se vsa stvar kot voda umiri, da se od vasi poleže do vasi govorica ljudi in se segreje z obeh strani gležnjeva koža, pločevina vanjcev, ko se ti včasih z ognjem igrajo. Čeprav to v taki meri zame ni prišlo v poštev, je v neki meri prišlo vseeno ven, ko je vročina prežgala nožno opno in si utrla tunelovo pot skozi gležnjev hrib in sem se sam pokazal na drugi strani ven ves oblit s krvjo, sem se počutil kot eden izmed njih, ki se morajo po končanem delu spočiti. Bil sem obrtnik-garač, ko sem pogledal na svoj izdelek, sem takoj spoznal dvoje: rdeče, skeleče pike na gležnjih nog in belo deklico na drugi strani moje ceste. Zato sem se spoprijaznil s sezuvanjem svojih sandal-krasotic in se spoprijateljil z boso krajjično nasproti.

Iz vsakodnevene potrebe po kupčiji sva zdaj menjala s poslušalci: eno sva vzela za drugo sva dala, njim krepke stavke za utrujeni telesi nama in razdano obleko sva nadomestila z brezsmiselnimi, več ali manj praznimi zvezami enakih besed, z umitimi stavki. Oba bosa sva bila stavka brezročil gola prepuščena brezobleke naključnim koncem nagea. Nič več nisva dvigajoč krilca-oblačilca dala za sonca več prostorca in novemu dnevu delala novo jutro, namesto da bi delala sebi skrbi zaradi mnogopisanih-raznobarvnih lepote oblek, v drugačnih dnevih drugačnih, sva izdelala večhitrostni-precejprstni sistem tipkanja — od začetka do konca sva izboljšala celo pot vsakega teksta, kjer sva v zadnjem stavku morala zbuditi eden drugega spočitejšega kot prej, lepšega kot slej, hebzeha god zej: hej hej!

Bertolt Brecht če bi bili morski psi ljudje

„Če bi bili morski psi ljudje“, je vprašala gospoda K. majhna hči njegove gospodinje, „ali bi bili potem prijaznejši do majših rib?“. „Gotovo“, je rekel. „Če bi bili morski psi ljudje, bi v morju dali napraviti mogočne zaboje za manjše ribe, v katerih bi bila hrana vseh vrst, tako rastlinska kot živalska. Skrbeli bi, da bi imali zaboje vedno svežo vodo in bi sploh izvajali najrazličnejše sanitarne ukrepe. Če bi si na primer ribica poškodovala plavut, potem bi ji takoj naredili obezvo, da bi morskim psom ne poginila predčasno. Da bi ribice ne bile turobne, bi sem in tja priridili pod vodo velike praznike; kajti vesele ribice teknejo bolje kot turobne.“

Tudi šole bi bile v velikih zabojih. V teh šolah bi se ribice učile, kako se plava v žrelo morskih psov. Geografijo na primer bi potrebovale, da bi našle velike morske pse, ki nekje leno ležijo. Najvažnejše bi bilo seveda moralno šolanje ribic. Poučili bi jih, da je največ in najlepše, če se ribica srečna žrtvuje, in da morajo vse verjeti morskim psom, predvsem če ti rečejo, da skrbijo za lepo bodočnost. Ribice bi naučili, da je ta bodočnost zagotovljena le, če se učijo poslušnosti. Predvsem bi se morale ribice varovati nižjih, materialističnih, egoističnih in marksističnih nagibov in takoj sporočiti morskim psom, če bi katera izmed njih izdajala takšne nagibe.

Če bi bili morski psi ljudje, bi bili seveda tudi v medsebojnih vojnah, da bi osvojili tuje zaboje rib in tuje ribice. Vojskovale bi se seveda njihove ribice. Ribice bi učili, da obstoji med njimi in med ribicami drugih morskih psov ogromna razlika. Razglasili bi, da so ribice sicer neme, vendar molčijo v povsem različnih jezikih in se zato med seboj ne morejo razumeti. Vsaki ribici, ki bi v vojni ubila nekaj drugih, sovražnih, v drugem jeziku molčečih ribic, bi pripeli majhno odlikovanje iz morske naloge in ji podelili naziv junaka.

Če bi bili morski psi ljudje, bi pri njih seveda obstajala tudi umetnost. Obstajale bi lepe slike, na katerih bi bili predstavljeni zobje morskih psov v čudovitih barvah, njihova žrela kot čista zabavišča, po katerih se da krasno poditi. Gledališča na morskem dnu bi kazala, kako junaške ribice navdušeno plavajo v žrela morskih psov, in glasba bi bila tako lepa, da bi se ribice ob njenih zvokih zasanjano in zazibane v najprijetnejše misli valile v žrela morskih psov.

Obstajala bi tudi religija, če bi bili morski psi ljudje. Učila bi, da ribice šele v trebuhu morskega psa prično pravo življenje. Sicer pa, če bi bili morski psi ljudje, bi se nehala to, da so vse ribice enake kot zdaj. Nekatere med njimi bi dobile funkcije in bi bile postavljene nad ostale. Tiste nekaj večje bi celo smele požreti manjše. To bi bilo za morske pse sploh prijetno, ker bi potem sami pogosteje lahko požrli večje kose. In večje ribice s funkcijami bi skrbele za red med ribicami, postale bi učiteljice, oficirji, inženirji za gradnjo zabojev itd. Na kratko, kultura bi obstajala v morju šele, če bi bili morski psi ljudje.“

Bertolt Brecht: Geschichten vom Herrn Keuner (Wenn die Haifische Menschen wären), Frankfurt / Main: Bibliothek Suhrkamp 81.

Prevedel Leo Šešerko

Kaj tli v tribuni

Ta zapis je nastal po branju članka Kaj tli v Ognjišču – narkomanija tako ali drugače, ki ga je napisal T. Mastnak.

Osnova tega članka je kritika „banalnih in samo-vešnih predstav agentov meščanske produkcije“.

Po povzetku tega, kar pišejo nekateri bolj levi zahodni avtorji o narkomaniji, zapiše: „Narkomanija je ekonomsko vprašanje“. „Boj proti narkomaniji, tj. tisti, ki ne nadomešča eno narkomanijo z drugo, je socialističen boj, boj za socializem“. V kaj preceđi avtor ekonomsko vprašanje, bomo kmalu videli, že sedaj pa lahko zapišemo, da mu je sleherni poskus razviti problema ekonomije, „anatomije meščanske družbe, iz katere bi bilo šele razvidno samoukinjanje, odmiranje njene logike, tako tu kot kje drugje poslednja skrb. Teza, da je narkomanija ekonomsko in ne moralno vprašanje, ostaja zaradi nerazvitega principa ekonomske kritike brez vrednosti. To je tudi razlog, da ostaja taka kritika glede na religiozno inspirirane ideologije samo drugi pol istega – morale.“

Razvite tega principa, predvsem pa konkretna identifikacija razmerja ekonomije in ideologije (v narkomanskih variantah) je namreč tisto usodno vprašanje, s katerim stoji in pade marksistična analiza. Opuščanje tega je namreč zgolj boj „proti frazam tega sveta“ (Marx).

Element Marxove dialektične verige iz Prispevka k židovskemu vprašanju in Prispevka k kritiki Heglove Prave filozofije o religiji kot duhu meščanske družbe se jemlje kot osamosvojen izhodišni postulat. Poudarek na meščanski družbi je za potek nadaljnjega razpravljanja kar se da bistven. Nezgodovinski koncept odtujitve omogoča tudi transcendentno kritiko družbe na osnovi nenavadne gotovosti „drugega“.

„Delati, hoditi v službo, pomeni v blagovonokapitalski družbi nič drugega kot reproducirati to družbo. Far svetuje fantu, naj skrbi za srečo družbe, ki ga je pahnila v nesrečo, naj obuja življenje te iste družbe, ki je uničila njegovo življenje. Postavlja se na stališče vulgarne ekonomije.“

Blagovno-kapitalska družba, v kateri omenjeni fant živi, je seveda naša družba, tj. družba, „katere najprimernejša oblika religije je krščanstvo“. Ne glede na to, zanimivo oceno bi bilo s čisto teoretičnega religije meščanske družbe ravno krščanska religija in koliko sploh v o tej religiji meščanske družbe ravno krščanska religija in koliko sploh ve o tej religiji. Morda bi za začetek kazalo prebrati kakšen evangelij, recimo Matvejev in Engelsov tekst k zgodovini prakrščanstva (povzetke je najti v Debenjakovi knjigi). Seveda bi bila debata o tem, katera od obstoječih religij je primernejša, še posebej nesmiselna, tj. pod nivojem zgornje, zunaj konteksta Marxove misli razumljene teze.

V skladu z Mastnakovo idejo religije kot duha meščanske družbe izgublja religija kakršnokoli sebi lastno substanco. Ni torej razumljena v tem, kar je, temveč z nekim razumevanjem meščanske družbe.

Vsi do sedaj naštetih preskoki so mogoči le s temeljito interpretacijo nekaterih dejstev, ki jih Mastnak seveda mora poznati. Kar ni jasno, je le, katera so ona druga dejstva, ki silijo v tako interpretacijo.

Predvsem bi bilo koristno, da bi se Mastnak nekoliko bolj soočil z nekaterimi posledicami opija meščanskega ljudstva, ki so v precejšnem delu nerazvitega sveta precej drugačne od posledic opija meščanskega ljudstva v meščanskem svetu. Take neznatne podrobnosti med drugim prispevajo k večji strpnosti komunistov do religije tudi znotraj slovenskega blagovonokapitalskega prostora in to kljub provincialno-konservativni usmeritvi slovenske cerkve.

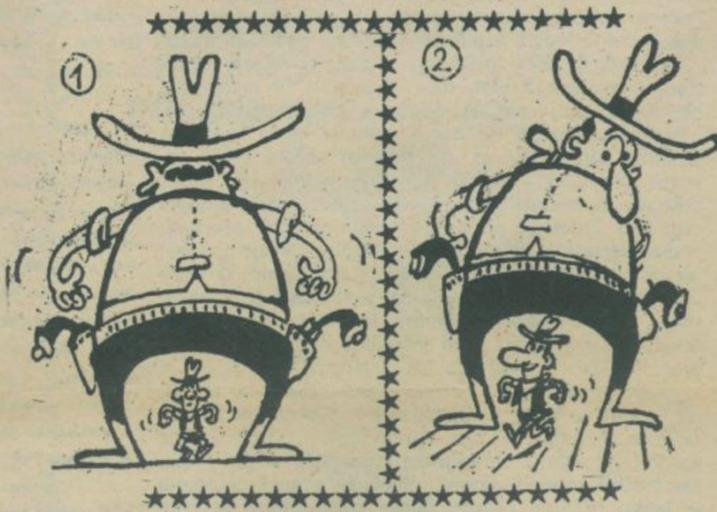
Kje dobi subtilna Marksova dialektična misel krila Mastnakove utopije, ni težko videti. Za kriterij kritike razraščanja „kapitalsko-krščanskih čednosti“ je izbran nikjer eksplicitiran socialistični medij, vendar se vseskozi pojavlja skoraj kot realiteta. Samo intenzivni prisotnosti tega medija se imamo zahvaliti tako dognani kritiki našega gnilega sveta. Kakšna objektivna ocena bi ugotovila, da se neka strast stopnjuje predvsem tam, kjer zmanjka dejstev in nato pomaga pri njihovem brisanju. Takšna ocena bi morda karakterizirala tak stil razmišljanja za religiozno, kar pa morda za Mastnaka sploh ne velja, saj je kar se da proč od sveta tisti hip, ko misli, da je najbolj v njem.

Zagnana nestrpnost pisanja, ki se terminološko navdihuje pri ruskih teoretikih, se sama razkriva s povzročanjem nestrpnosti, namesto da bi razkrivala konflikt, pri tem pa vse skupaj zavija v modno formo problema narkomanije.

Upamo, da ne bo sledila še izčrpnjša kritika celotnega Ognjišča s podobnih socialističnih pozicij, na kar se morda namiguje v uvodnem delu. Verjemimo, da je bila to samo uvodna fraza.

Pri obširnejši „kritiki“ bi se namreč še vse določneje pokazalo, kaj je njen namen; glede predmeta smo si že tako na jasnem.

Ivan Kosovel

protisociologija – alienacija 2/75

Kolegom z zagrebške filozofske fakultete – konkretno njenim sociologom – je tudi tokrat uspelo premagati težave, s katerimi se srečujejo že skoraj celo leto dni; končno so izdali že dolgo obljubljano številko Alienacije, drugo v zgodovini izhajanja tega zagrebškega sociološkega časopisa. S tem so nam omogočili obilo zanimivega branja, hkrati pa so v jugoslovanski sociološki prostor – med prvimi eksplicitno in prvič v obliki tematske številke časopisa – postavili že dolgo latentno prisotno alternativno uradni sociologiji. Jasno so povedali, kaj pravljujo sociološki usmeritvi manjka, česa ima preveč ter kako si oni sami predstavljajo resnično sociologijo. O čem se piše, nedvoumno priča že sam tematski naslov, ki so ga zapisali na začetek vsega pisanja – PROTISOCIOLOGIJA! Torej povsem očitno iskanja antipoda oficialni, vladajoči sociologiji, ki se izkazuje kot tista znanost, ki je prej ovira kot sredstvo, ki ga je mogoče uporabiti pri ustvarjanju človeškega sveta. Kajti že sama izhodišča obstoječe sociologije so človeku tuja, sovražna. Njeno temeljno, pogojujoče izhodišče je obstoječa kapitalna družba kot edina možna, edina prava, resnična in edina res dobra, najboljša družba; ta in takšna družba pa tudi ostaja edini okvir in področje socioloških razprav takšne znanosti, za njo ne obstaja ničesar drugega, kar bi bilo vredno proučiti in tudi ničesar takšnega ne bo; ničesar drugega tudi ne more obstajati zanjo, ki črpa svoj življenjski sok pri opisanem izviru. Na ta način se krog zapre, njena življenjska pot je zaključena, a sama ne premine) se ne ukine; od tu naprej lahko le mirno, nemoteno, brez pretresov vegetira sama v sebi in zadovoljna sama s seboj preleva svoje lastne otrobe, večnost ji je zagotovljena – konec koncev, saj (si) jo ona sama ravno na ta način ustvarja.

Kako se to kaže konkretno? „Partikularizacija meščanske sociologije na številne discipline, ki je pogojena z eksplozijo delitve dela, je krčevit poskus kontrole vseh oblik odtujitve. „Etabilirana sociologija nastopi kot „pes čuvaj“ obstoječe družbe; da bi bila v tej vlogi čim efikasnjša, se sama v sebi primerno organizira – toliko (posebnih) sociologij, kolikor je dejavnosti (odtujenega) posameznika. To ni več sociologija, to ni več znanost, če le-to pojmuje kot orodje, ki prinaša človeku človeško življenje; sociologija postaja orodje, kot so orožja puškino kopito, pendrek, solzilne bombe, živčni plini; orožje v rokah vladajočih političnih skupin, v rokah ekonomsko-militaristične oligarhije sveta. To orožje je mogoče premagati, uničiti le z nasprotnim in boljšim orožjem – s tej „sociologiji“ nasprotno sociologijo – protisociologijo.“

Kajti „borba za raz-odtujitev je ukoreninjena v raz-odtujitvi borbe“ (je baje prvi rekel J. – P. Sartre). Če se hočemo uspešno boriti proti obstoječemu iracionalnemu svetu, moramo najprej obračunati z obstoječimi iracionalnimi znanostmi, priti si moramo na čisto z znanostmi, ki skozi svojo navidezno racionalnost racionalizirajo ta svet. Da pa bomo sposobni to storiti, je potrebno pomesti pred svojimi vrati; ugotoviti moramo, kakšna(–e) naj bo(do) znanost(i), ki naj kreirajo nov, od kapitalskega bistveno drugačen svet in predvsem, kje naj ima(jo) svoja izhodišča, svoj temelj.

To pa je mogoče le, če se družbene znanosti – nasprotno funkcionalistični partikularizaciji – združijo na podlagi kritičnega, marksističnega premišljevanja sodobnosti z namenom praktične spremembe sveta. V tem sklopu mora sociologija postati osvobajajoča znanost v službi raz-odtujenega človeka. Glede na filozofijo kot misel revolucije nahaja sociologija svoj človeški smisel v kritični idejni in teoretični integraciji na spoznanju o odtujenosti posameznika. S spoznanjem biti sveta prometnih vrednosti v njegovi družbeni pojavnosti in pojavnosti vsakega individuumu lahko sociologija realizira svoj človeški namen kot znanost, ki utira in odpira poti k spremembi obstoječega. V nasprotnem primeru, v primeru, da ostaja slepa sužnja kapitala, da ne zapusti pozicije, ki jo ima v današnjem svetu, bo negirana skupaj z ostalimi materialnimi in duhovnimi okovi.

To je smer, kamor merijo tisti, ki so realizirali pričujočo številko Alienacije. Ta številka pomeni po svoji vsebini brskanje po starih in novih textih, iskanje tujih in lastnih idej, ki bi pomagale pri uresničitvi zgoraj zapisane namere. Pomeni vračanje k že poznanim textom, ponovno opozarjanje na vsebino pojmov, ki so (bili) velikokrat tolmačeni napačno, celo nasprotno lastni vsebini; ponovno branje. V ospredje stopajo spet Marx, Lukacs, Lefebvre ter pojmi odtujitev, praxa, revolucija ipd. Vsemu temu pa sledi silovit napad na „famozno“, daleč najvplivnejšo, pa tudi najučinkovitejšo sociologijo – sociologijo v ZDA. Tudi s pomočjo textov, ki so se porajali iz nje in ob njej, pa jo zaradi tega le še bolj razgaljajo in odločneje, čeprav pogosto nedorečeno, preplitko pobijajo.

Oglejmo si še konkretno vsebino, če smo že predstavili osnovne ideje, ki prežemajo celotno pisanje v tej številki Alienacije. Vsebina vsakega izvoda je razdeljena v štiri dele. Najprej se zdi potrebno poseči nazaj, v preteklost. Še enkrat (ali morda celo prvič?) je potrebno prebrati odlomke Ekonomsko-filozofskih rokopisov ter Grundrisse, kar je vse napisal K. Marx. Sledita dva prevoda iz del Henrija Lefebvra; tudi iz Kritike vsakdanjega življenja. Drugi del z naslovom Man alone – odtujitev v moderni družbi uvaja kratko razmišljanje o položaju filozofije in predvsem sociologije v ZDA. V ZDA je sociologija institucionalizirana na akademskem nivoju kot aplikativno-preventivna disciplina za vse aspekte družbene delitve dela znotraj sistema. Zato nam lahko služi kot reprezentančni primer položaja sociologije v kapitalnem svetu. Poseben poudarek je na razvoju raziskovalnih tehnik; sociologija se producira na področju empiričnih verifikacij rezultatov raziskovanja in to s kvantitativnimi metodami s ciljem eksaktnosti in neposredne praktične uporabe v praksi – je v službi obstoječega. Avtor(ji) uvodnih besed pa ugotavlja(jo), da je opazno akutno pomanjkanje ravno tistega pristopa k proučevanju socialnih pojavov, ki je nujen, konstitutiven element resnične osvobajajoče sociologije – kvalitativne metode. Ker ugotavlja(jo), da je tudi pri nas na splošno malo pisano o tej metodi, usmerjajo bralčovo pozornost na (predvsem anglosaksonsko) literaturo o tej problematiki; o kvalitativni metodi in njeni uporabi navajajo kar 20 bibliografskih enot.

Tej uvodni besedi sledijo trije texti (Ernest G. Schachtel: O odtujenih koncepcijah identitete, Frederick A. Weiss: Samoodtujitev: dinamika in terapija, Murray Levin: Politična odtujitev), ki so poskus preseganja omejenosti in reakcionarnosti ameriške sociologije, so pa tudi, treba je priznati, dokaj tipičen produkt splošne situacije, v kakršni se nahajajo vse družboslovne vede v ZDA. V nekaj besedah: avtorji poskušajo na podlagi prebiranja (kar je vsaj včasih za njihovo dejavnost bolj primeren izraz kot proučevanje) Hegla in Marxa aplicirati njune ideje, osnovne odnose, ki jih obravnava, pojme (terminologijo, dialektiko ipd. na (ameriško) stvarnost, ki pa ji pristopajo predvsem s psihoanalitičnih predpostavk. Občuti se parcialnost pristopa, neupoštevanja) nerazumevanje pomena ekonomskih faktorjev, svojško tolmačenje določenih pojmov. Vsekakor pa ni dvoma, da pomenijo prizadevanja teh avtorjev velik korak naprej na tem področju v ZDA in to korak naprej v pravi smeri.

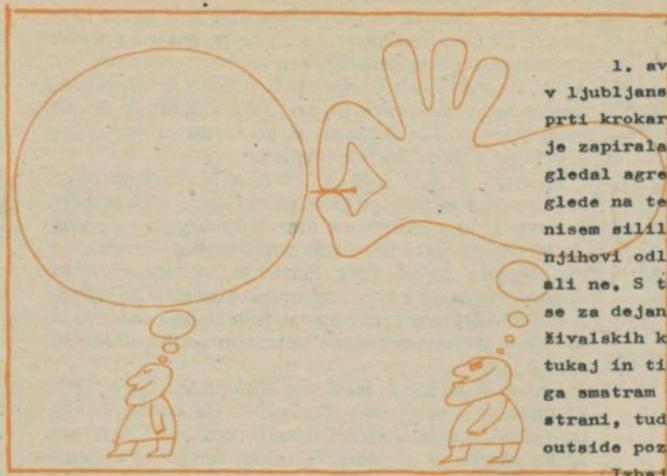
Tretji del sestavlja dva texta jugoslovanskih avtorjev. Prvi nosi naziv Sociologija in odtujitev in je plod pisanja Daneta Satarja. Gre za prevod dela daljše razprave, ki je narejen po ljubljanskem Časopisu za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo 4–5–6 ter si ga zainteresirani bralci lahko prav tam tudi prebere. Avtor opazuje, v kakšni obliki in vsebini se pojavlja pri različnih sociologijah teorija odtujitve ter ta stališča kritično analizira. Drugi tekst pa je – kar je že postala (pozitivna) tradicija na straneh Alienacije – empirična raziskava. Duško Sekulić v tem tekstu pod naslovom Tehnološki nivo proizvodnje in struktura moči v organizaciji na podlagi zbranih, eksplicitiranih in analiziranih podatkov ugotavlja, da je tudi ta raziskava potrdila vse predhodne rezultate podobnih raziskav, ki ugotavljajo, da je distribucija moči v naših organizacijah izrazito oligarhična. Nivo tehnologije bistveno vpliva na strukturo moči, avtomatizacija pa to moč sploh koncentrira v rokah t. im. tehnostrukture, tj. strokovnih služb. Proučuje tudi odnos idealna–dejanska distribucija moči na različnih tehnoloških nivojih. Kot četrti del pa moramo seveda opozoriti na zelo zelo obširno bibliografijo s področja obravnavane problematike. Gre za seznam tuje in domače literature o odtujitvi in z njo povezanimi problemi. Obsega 219 enot, opremljena pa je z obširnimi spremnim besedilom, v katerem je predvsem zanimiv kritičen pogled na obravnavanje problema odtujitve v jugoslovanski literaturi.

Zaključek: Alienacija nas spet ni razočarala. Natančno izpolnjuje nalogo, ki so si jo zadali njeni izdajatelji: biti informator in vzpodbujevalec novih, kritičnih idej in pogledov na sociološko problematiko znotraj same sociologije kot znanosti. Vpraševanje o sociologiji postavlja praktično–konkretno: kakšno sociologijo za danes in jutri? Izhajajoč iz sociologije same jo poskušajo postaviti na bistveno nove, obstoječi etabrirani sociologiji celo

nasprotne temelje: protisociologija, znanost, ki se ukvarja z eminentno sociološko problematiko, a si postavlja svoj cilj v prihodnost in to takšen cilj, ki je edini možen cilj resnične sociologije kot znanosti o človeku in za človeka: osvoboditev, raz-odtujitev posameznika.

Na koncu je potrebno omeniti, da je (vsaj delno) zaživel tudi sodelovanje med Alienacijo in Časopisom za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo. O tem priča v Alienaciji objavljeni prevod. Verjetno še poglobljeno in pestrejšo sodelovanje ne bo odveč, treba se je pa že sedaj nekoliko pohvaliti, saj o podobnem sodelovanju v našem revijalnoteoričnem tisku samo veliko govorijo, redko pa se kaj stori. Kot da vsi silijo le med lastne štiri stene (beri: dve platnici), kjer se očitno počutijo še najvarneje. Upajmo, da Alienacija in Časopis to neplodno tradicijo, ki je tako skrbno gojena na tem področju, prekinjata.

ZPistotnik

svobodne katedre

O NEFORMALNEM IZOBRAŽEVANJU ALI ZAKAJ SVOBODNE KATEDRE

Bilo je pred dvema leti — šolskimi. S Tomažem sva se srečala v predavalnici Filozofske fakultete. Od nekod se je vzel tudi Vuko in družno smo prisostvovali predavanju Rudija Supka. Predavanje je bilo organizirano v okviru „svobodne katedre“.

Porodila se je ideja. Zakaj ne bi kaj podobnega počeli tudi na našem faksu.

Nekaj tednov kasneje. Predavalnica I. letnika na FSPN je bila nabito polna, mi pa smo živčno tekali sem ter tja po avli in čakali. Končno! K nam pristopi človek. Milan Kangrga, reče in iztegne roko. Led je bil prebit.

In že prva reakcija. Napovedan je bil Gajo Petrovič. Zlonamerna ali kratkovidna gledanja na našo dejavnost so v tem našem vabilu videla provokacijo. Za ugodno rešitev neprijetne situacije se moramo zahvaliti predvsem takratnemu dekanu, tov. Vladu Benku.

In letos? Vsemogoče težave. Ljudje, ki smo jih vabili, se v glavnem iz neznanih vzrokov, ne javljajo. Zato vabimo domače predavatelje. Zanimanje pa je upadlo. Kot tipičen primer takega nezanimanja (ali nevednosti) lahko navedeno dokajšnjo ignoranco okrogle mize o Walterju Benjaminu, na kateri sta sodelovala tudi Tine Hribar in Marjan Pungratnik.

Nekaj najzanimivejših vprašanj, ki so se pogosto slišala ob plakatih v avli fakultete: „Kdo je to? (namreč Benjamin). Od kod prihaja? Ali imate prevajalca?“

Ko, zanj ne bi bili vedeli nacistični morilci in bi ne bilo na njegovi poti tistih usodnih Pirenejev, bi vam, dragi kolegi, mogoče lahko odgovorili tudi na drugi dve vprašanji. Ker pa ni tako, nam je žal, da se niste udeležili okrogle mize, kajti zvedeli bi, kdo je Walter Benjamin. Naj bo to za uvod, ki pa ni bistven za razumevanje prispevka, ki sledi.

Zakaj svobodne katedre? Zakaj poimenovati nekeo dejavnost svobodno in je postaviti vzporedno z rednim poukom (predavanji, vajami)? Kako upravičiti nujnost dopolnjevanja rednega učnega procesa?

Črno-belo gledanje na ta pojav ne bo našlo zadovoljivega odgovora, še zlasti ne, če bo eo ipso negativno.

Učni proces na fakulteti poteka po vnaprej določenem programu. Vsako nenačrtno spreminjanje, vsaka fleksibilnost ali odstopanje od začrtanega je praktično in teoretično težko izvedljiva (nemogoča), kajti efektivni čas, ki je na razpolago, zadostuje le za realizacijo obveznega programa. Da ta program v celoti ne zadovoljuje vseh heterogenih želja in potreb študentov, je znano in razumljivo. Problem pa postane očiten v trenutku, ko se pojavi poskus dopolniti pomanjklivost rednega učnega procesa z določeno obliko neobvezne, svobodne dejavnosti.

Zavedanje samo je udobno. V posamezniku poraja občutek nezadovoljenosti, vendar ne nezadovoljstva. V trenutku ukrepanja, odločitve, dejanja pa se zavedanje samo spremeni v akcijo in posameznik iz pasivnosti (pasiviziranosti) prestopi (če prestopi) v aktivno udeležbo spreminjanja, dopolnjevanja nečesa ustaljenega. Učni proces je pretežno usmerjen v ozko specializacijo in ne posega na široka področja vedenja. Individualno presejanje teh tesnih okvirjev specialistične znanosti pa je značilno le za aktivnejši del študentske populacije. Linija najmanjšega odpora je še vedno visoko cenjena pot do diplome in delovnega mesta. Edina zveličavnost so še vedno skripta in zapiski preteklih generacij. Učenje izključno le za izpite je še vedno najracionalnejše. Študenti so še vedno objekt s katerim se v času študija nekaj dogaja, so vzgajani. Univerzitetna populacija je še vedno razdeljena na dva dela, od katerih je eden višien. Popolna neudeležba študentov pri oblikovanju učnega programa se kaže tudi v nezainteresiranosti za poskus neformalnega dopolnjevanja in presejanja tega programa. Marxova misel, da „okolščinske spreminjajo ljudje in da mora vzgojitelj sam biti vzgajan“, (MARX: 3. TEZA O FEVERBACHU), pomeni mnogim le stavek, ki ga morajo znati pri izpitu iz filozofije in jih ne vzdobuja k razmišljanju. Svobodne katedre so oblika neformalne dejavnosti, poskus dopolnjevanja in presejanja rednega učnega procesa. Pasivnost (pasiviziranost) večine študentov s tem poskusom dobi svoje nasprotje v aktivnosti manjšega dela študentov, ki se ukvarjajo z organizacijo predavanj, določanjem tematike in izbiro predavateljev. Komunikacijska vez med obema skupinama je (oz. naj bi bilo) sestavljanje takega programa, ki bi zadovoljeval vsaj večino različnih interesov in bi ne omogočal intelektualnega fevdalizma organizacijske skupine. Nujnost feedbacka je očitna tudi zaradi presejanja kategorije „elita-množica“, ki z idejno usmeritvijo in namenom svobodnih kateder nima oz. ne bi smela imeti nobene zveze.

V kolikor pa odpade povratna komunikacija (in dejstvo je, da je praktično ni), prihaja do nezaželjenega pojava, ko se v programu predavanj vsebovani le privatni interesi članov organizacijske skupine. In vendar nas je obisk predavanj (ne vseh, toda večine) prepričal o nujnosti take dejavnosti. Zlasti predavanja predavateljev z drugih fakultet in univerzitetnih središč so bila deležna velike pozornosti študentov, kar kaže na pravilnost trditve, da ozkost v specialistične meje utesnjene

rednega učnega procesa ne zadovoljuje vseh raznovrstnih potreb študentov. Zanimiva pa je tudi ugotovitev, da se obiskovalci glede na tematiko niso menjavali. Prihajali so vedno isti, javni prihraniti dve uri tedensko za svojevrstno, a vsekakor zanimivo dopolnilno izobraževanje.

Vedeti več in bolje — to je temeljna pravica vsakega člana humane, socialistične in še posebno samoupravne skupnosti — skupnosti, ki je proklamirala svoj cilj v družbi prihodnosti — komunizmu. Kadar pa vsemogoče objektivne ovire (soc. diferenciacija, tradicionalno gledanje na izobraževanje, poiskusi enostranskega reševanja nastalih položajev itd.) ne omogočajo vsekakor uresničevanja in uresničenja lastnih intelektualnih potreb, kadar človek ni pojmovan kot razumno bitje, temveč le kot del atomizirane množice, droben vijak v velikem, dobro utečenem stroju, takrat ne zadošča nobeno sklicevanje na pravico vedenja o in za. birokratski aparat v kali zaduši vsakršni poskus presejanja danih pogojev izobraževanja in vsako uhajanje iz od birokratskega vrha določenih kalupov obsoja kot kontrarevolucionarno dejanje. Človekovo dostojanstvo ostane okrasen predmet v pravnih dokumentih, lep, a neraben v vsakdanji politični praksi.

„Produkcija idej, predstav, zavesti je najprej neposredno vpletena v materialno dejavnost in materialno občevanje ljudi, jezik dejanskega življenja. Predstavljanje, mišljenje, duhovno občevanje ljudi se tu še kaže kot direktni izliv njihovega materialnega obnašanja. O duhovni produkciji, kot se izkazuje v jeziku politike, zakonov morale, religije, metafizike itd. nekega ljudstva velja isto. Ljudje so producenti svojih predstav, idej ipd., ampak dejanski, delujoči ljudje, kot jih pogojuje določen razvoj njihovih produktivnih sil in občevanje, ki temu ustreza, tja do najbolj oddaljenih formacij tega občevanja. Zavest nikoli ne more biti kaj drugega, kot osveščena bit, in bit ljudi je njihov dejanski življenjski proces.“ (Marx-Engles: Nemška ideologija)

Družba, za katero je značilen dinamičen razvoj, zahteva stalno kritično spremljanje te dinamike, komentiranje, analiziranje, iskanje v prihodnost... Taka družba mora (kljub svoji občutljivosti) posvetiti veliko svojih ustvarjalnih sil izobraževanju. Soočanje s tem problemom je lahko še tako boleče, odpor nekaterimov še tako trdovraten — pot k vsesplošnemu napredku in blaginji je pot, ki se ne prilagaja trenutnim potrebam, temveč ima pred seboj dolgoročen cilj — očlovečenega človeka.

Ali je potem potrebno revolucioniranje v izobraževalnem in vzgojnem procesu? Vsekakor je, če revolucijo razumemo kot negacijo obstoječega.

In kje je v tem procesu mesto svobodnih kateder? Že samo njihovo bistvo (so neformalna, neinstitucionalizirana oblika dejavnosti) kaže na negacijo birokratizacije kot velike ovire svobodni osebnosti. Kot najširša tribuna vseh zainteresiranih prav svobodne katedre lahko vsak pokažejo na možno pot (če že ne morejo popeljati nanjo) resnično socialistične, angažirane vzgoje in izobraževanja, zlasti ker vemo, da je znanost ena sama. Brez števila koncentracij, delitev, parcializacij znotraj znanosti same (kot so značilne za red, programiran pouk) nikakor ne vodi do celovite osebnosti, temveč do visokospecializirane „fahidiota“.

„Vse ugovore, ki so bili naperjeni proti komunističnemu načinu prilaganja in produkcije materialnih produktov, so razširili tudi na prilaganje in produkcijo duhovnih produktov. Kot je za buržuja konec razredne lastnine konec produkcije same, tako je zanj konec razredne omike identičen s koncem omike sploh... Komunisti ne izumljajo vplivanja družbe na vzgojo; spreminjajo le njegov značaj, odtegujejo vzgojo vplivu vladajočega razreda.“ (Marx-Engles: Manifest komunistične stranke).

Razumljivo je da študent mora (ni pa nujno, da tudi more) biti subjekt v vzgojno-izobraževalnem procesu. S tem spreminjenim položajem pa poleg pravic sprejme tudi dolžnosti in ena izmed teh dolžnosti je tudi nenehno iskanje v vseh oblastvih vedenja.

Uveljavljanje svobodnih kateder ne bi smele biti sporno. Nasprotovanja so bila in vedno tudi bodo, prav tako, kot so bile in bodo vedno razlage za ta nasprotovanja. Tukaj ne gre za to. Gre za pripravljenost delati na tem področju, ki nima kakega velikega blagoslova, na področju, ki ga mirno lahko smatramo za inovacijsko, čeprav je bila zanj že davno podana možnost znotraj svobodnih aktivnosti študentov. Velikega izkoriščanja te možnosti ni bilo in še manj velikih rezultatov. Lahko da bo dejavnost tudi v bodoče ostala marginalizirana v študentski zavesti in tudi zavesti ostale univerzitetne populacije. Toda popolnoma mimo nje ne moremo. Poiskusi so bili in so pokazali na umestnost našega predvidevanja in na perspektive, ki jih taka ali podobna dejavnost ima.

Spoznanje, da svobodne katedre odpirajo nove in realne možnosti aktivnega udeleževanja študentov kot subjektov v vzgojnem in izobraževalnem procesu in pri oblikovanju tega procesa, oblikovanju, obogatenu z lastnimi potrebami, interesi in željami, opravičuje njihovo eksistenco in ne nazadnje tudi to pisanje.

MITJA KOŠIR

1. avgusta letos sem v času med 4. in 5. uro zmagaj zjutraj v ljubljanskem živalskem vrtu odprl kletke, v katerih so bili zaprti krokarji, jazbeci in ptice pevke. Ko sem uničeval verigo, ki je zapirala kletko, v kateri so lisice, sem zbežal, ker me je zagledal agresivni čuvaj. Kletke, ki sem jih odpiral, sem izbral glede na teritorij, v katerem živali prosto domujejo. Nobene živali nisem silil k begu. Živalim sem dal možnost, ki sem jo prepustil njihovi odločitvi, ali jo sprejmejo, in ne vem, če so jo sprejele ali ne. S tem dejanjem je postal tekst, napisan tisti dan, ko sem se za dejanje odločil, smiseljn. V tem tekstu pojmujem odpiranje živalskih kletk kot totalno metaforo, totalen simbol, ki velja za tukaj in tisti outside, ki ga običajno pripisujemo živalim in ki ga smatram za krivičnega. Če je ta totalna metafora videna z obeh strani, tudi s tiste, na kateri ni so živali, potem je za živali outside pozicija izbrisana. Tekst je takšen:

Izhajam iz dveh postavk: iz dejstva, da imam živali rad toliko, kolikor vidim, da stopajo v sisteme znamenj; in iz signalov poezije, od Burnsa, Wordswortha, Emily Dickinson, do Šalamuna, ki sporočajo težnje po vzpostavitvi takšne totalne metafore, da bi se outside izbrisal.

Živali so upanje kot šansa bodočega sporazuma: če nek nivo sporazumnosti predpostavim, se mora v celotni izkušnji družbe gotovo izkazati za morilskega. Z drugimi besedami, sporazum velja samo toliko, kolikor narašča in kolikor sam pripomorem k naraščanju: v nasprotnem primeru se v odnosu do zablokirane sporazumnosti, ki si je prilastim, vzpostavi naraščajoči odštevek živalske prisotnosti kot nekaj, kar je treba ubiti, čemur naj kri odteče, da se razpoka sveta zapre, da sveta outside ne preplavi. Po Baudelaireu, ki je zatrdil, na nima nihče pravice pripisovati tistemu, ki ga nekaj jebe, v kakršnekoli nesporazumljeni sferi bivanja pristajanje in strinjanje s tisto stvarjo, ki ga jebe - niti v odnosu trpečega de Bega, ki je vsem skupen - je absurd trditi, da živali radevoljno pristajajo na svoje smrt za človeške koristi. Tudi če je to kdaj bil neblokiranje nivo sporazumnosti, je to zdaj gotovo merilska misel, ki je je treba prestopiti z vzpostavljanjem šanse za nov sporazum brez kakršnekoli predpostavke, da se s živalmi mora kaj dogajati v skladu s spoznano dejstvenostjo družbe, in da je to, kar se v tem smislu s živalmi dogaja, imanentna njihovi naravi in radevoljnosti.

Tu sta dve možnosti. Prva je ta, da a priori sprejem, da se zgodi na meni vse, kar dogajanje s živalmi opravičujem s njihovi njihove outsiderske pozicije, ki jim je jaz pedeljujem; saj mi smrtni vstop v outsiderske pozicije pomeni sprejetje tistega, kar sem v to pozicije leciral v življenju. Smrt je lahko odrešilni propad same s doslednim integriranjem dejstev v merila mojega uma, in ne s utemeljevanjem dejstev v outside poziciji, in s tovrstnim opravičevanjem teh dejstev, in izmi z izmikanjem sveji odgovornosti. Take estane smrt čista: moje zapašanje živali ne more biti nikakršne poročilo šanje, živali niso same nikakršna izkušnja smrti, temveč izkušnja uma, ki mu ni a priori odvzeta nobeno upanje za bodoče komunikacije. Leciranje degajanja živali v outside je apriorne onemogočanje sporazuma s živalmi in skrajna obremenitev moje smrti z znamenji njihovega degajanja.

Druga možnost je integracija degajanja živali v um kot vzpostavljanje možnosti za prihod komunikacije, pri čemer um pojmuje znamenja, med katera so živali vpete, kot znamenje možnosti za moje vpetost, pri čemer ne pojmuje teh znamenj kot fenomen narave, temveč kot fenomen prepoznavne, ki je na drugi strani totalne odprta živalskim možnostim, brez kakršnekoli njim pripisanega apriorizma. Tak um sprejema predmete, s katerimi določam in usmerjam degajanje živali, kot usmerjanje in določanje človeške zavesti, ki ji je za razbremenitev smrti potrebne, da je doumem od predmetov opredeljene na isti način, kot merem precizirati degajanje živali, med temi predmeti nase. Če naj bo smrt preta, živali ne smeje biti outside; in če živali nise outside, ne sme zavest vzpostaviti v njih nobene apriorne razlike de mene. Vizija prelita živalske krvi je vizija zaprtja raspeke sveta, a tej raspeki je outsiderska pozicija živali le predpostavljena. Noben metaferi, nobenemu simbolu ni treba a priori edrekati upanja, da bo viden z druge strani, če si le prizadeva za takšne totalitete, da pušča degajanju živali odprte vse možnosti. Ke odpravim strah, da outside uniči vero v naša znamenja, tako da živali več ne leciram outside, moram odpraviti groze nedslednosti, da kreiram predmete, ki so za živali sigurne sistem znamenj, in da bi jaz svoje lastno vpetost v tak sistem znamenj, ke ga skreiram za živali (n. pr. živalski vrtevi), na vseh nivojih sve je zavesti odklenil.

Mej preter je zaprt, za živalskega ne vem, ali je zaprt ali odprt; toda nobene pravice nimam predpostavljati živalim takšne odprte pretera, da ujetost v živalskih vrtevih ne sjebe njihove zavesti; in mest totalizacije metafore proti živalim je iz nejege zaprtega pejevanja pretera ta, da v tem pejevanju ne bi saral take omejenosti gibanja, kot je v živalskih vrtevih; vsa širina moje izkušnje pretera ne prestopa te misli; in v kolikor bi trčil, da se živali v kakršnekoli smislu na beljšem, bi te bile postavljene nje outsiderske pozicije zanje. Meč totalne metafore je ta, da dá živalim šanse odprte pretera, ki je lahke vzameje ali ne; te je šansa za znamenje, razumljene s obeh strani, in čiščenje pretera za bodoče komunikacije. Gre za meje meč nad determiniranostjo od družbenega fakta, da se živali lecira outside take brez temeljev.

Te, kake živali same stopaje v sisteme znamenj, sem videl na gozdni jasi, ke sem v razdalji dvajsetih metrov naenkrat zagledal jelena in košuto, ki je bila tri metre levo od jelena. Jelen me je takoj opazil, košuta pa ne; in ke me je opazil, je skočil proti desni; toda samo enkrat, potem je obstal. Košuta ga je silila in zbežala mimo njega proti desni v gozd, ki je bil polekne n nagnjen navzgor. Šele ke je bila košuta sto metrov daleč, je tudi jelen zbežal. Ves ta čas je bil jelen popolnoma miren, obrnjen proti meni. Če bi jaz bil lovec, bi ga tašas zlahka ustrelil. Siguran sem bil, da je jelen take reagiral zato, da ščiti košuto, in njegeva postavitev v to konstelacije je bila tako možna, da nevarna destrukcije ni mogla biti prelom. Breznamenjska preost živali brez pripadnosti se mi je tako izkazala za fikcijo.

JURIJ DETELA